

Erdélyi Magyar Hírügynökség

Jelentései

1983 – 1989

JATE TÁRSADALOMELMÉLETI ÉS
KÖRTÖRTÉNETI GYŰJTEMÉNYE
6722 Szeged, Petőfi S. sgt. 30–34;
Tel.: 62/21-611/82

[Első példány: 1990. szeptember 15.]

hely: 85/61

1988.

(nem kölcsönözhető!)

4415.1A

Budapest
1988. január 4.

1988/1. sz. jelentés

Újabb menekülthullám érkezett Magyarországra Erdélyből

Az újévi ünnepek alkalmával Budapestre érkező román állampolgárok közül újra több százan döntöttek úgy, hogy nem térnek vissza Romániában. Pontos számuk egyelőre ismeretlen. De a magyar hatóságok máris közölték, hogy az újonnan érkezők kivétel nélkül vissza kell térjenek a szomszédos országba, minthogy jelenlétük feltételei sem gazdaságilag sem pedig egzisztenciálisan nem megoldható. Ráadásul a Román hatóságok az eddigi menedékjogot kapott személyek ügyét olyan precedensként akarják beállítani, amellyel a jövőben indokolhatóvá válnék az erdélyi ősszmagyarság hazájából való kitoloncolása.

A magyar hatóságok – a sajtóban egyelőre még nem publikált – döntése alapján a továbbiakban nem fogják megadni román állampolgároknak a menedékjogot. Hírügynökségünk nem hivatalos körök nyomtatékos kérését tolmácsolja, amikor ismételten felhívja a figyelmet: erdélyiek ne maradjanak az útlevelük, illetve vizumuk lejártja után Magyarországon, mert ki fogják őket adni Romániának. Sőt egyes menekültek kitoloncolása – hetente öt-tíz esetről tudunk – már folyamatban van.

Annál is fontosabb hangsúlyozni ezt, minthogy Erdélyben továbbra is tartják magukat azok a hírek, miszerint Magyarország, illetve a nyugati államok támogatnák a román állampolgárok menekülését. Olyan híresztelések is terjednek, hogy a magyar főváros mellett – NSZK-, svéd-, illetve ENSZ-égisz alatt – menekülttábor hoztak volna létre. E hírek minden alapot nélkülöznek.

64/130

Marosvásárhely (Tirgu Mures)
1988. január 6.

1988/2. sz. jelentés

Munkások áttelepítése bányavidékekre, illetve óromániai ipari létesítményekhez

Az elmúlt másfél hónapban újabb munkáscsoportokat küldtek Erdélyből (főként magyarlakta területekről) Óromániába, illetve a dél-erdélyi szénbányákba. Számuk több százra tehető.

Az intézkedés következtében a marosvásárhelyi (Tirgu Mures) IMATEX nevű vállalatból 40 munkást (közülük 38 magyar) és családjukat küldték Petrozsényba (Petrosani). A rájuk kényszerített munkaszerződés öt évre szólt. Csak nyolcan tettek eleget a felszólításnak. De – dacolva a büntetéssel – ők is azonnal visszatértek Marosvásárhelyre, minthogy Petrozsényba való megérkezésükkor, a bányákból a csillék nem szénnel, hanem hullákkal megrakodva kerültek a felszínre. A munkások elmondása szerint a helybeliek mindennaposnak nevezték a bányakatasztrófákat a Zsil-völgyében (Valea Jiului).

Budapest
1988. január 19.

1988/3 sz. jelentés

Magyar szolidaritás-nyilatkozat a román néppel

Budapesten, egy január 19-én megtartott nemzetközi sajtókonferencián nyilvánosságra hozták azt a levelet, amelyet a magyar közélet több mint 300 képviselője intézett Románia lakosságához. Az aláírók kifejezésre juttatták szolidaritásukat a szomszédos ország jogaitól megfosztott lakosságával és felhívták a figyelmet azokra a nemzetközi veszélyekre, amelyek a bukaresti vezetés következetes terrorjából fakadnak.

A sajtóértekezleten a nyilatkozat kezdeményezői: Csoóri Sándor, Tornai József, Bodor Pál, Szabó Miklós, Mészöly Miklós, Haraszti Miklós, Dékány Attila, Kiss Gy. Csaba és Ara-Kovács Attila válaszoltak az újságírók által feltett kérdésekre. Vásárhelyi Miklós ismertette azokat a körülményeket, amelyek között a nyilatkozat létrejött. A felszólalók egyetértettek abban, hogy a mai román politika a "század botránya" és hogy nyilatkozatuk nem csak a romániai magyarok, hanem valamennyi román állampolgár érdekében emel szót.

Az alábbiakban teljes terjedelemben közöljük a levél szövegét.

* * *

Nyilatkozat

Román barátaink!

Rég óhajtott reformok, változások előjeleit látjuk tájainkon, Moszkvában, Varsóban, Prágában, Berlinben. A szovjet főtitkár békejobbot nyújtott az ottani ellenzék legrangosabb vezetőjének, Lengyelországban népszavazáson szavazták le a kormány tervezetét. Kritikus hangok szólaltak meg a Német Demokratikus Köztársaság Írószövetségében. Prágában az emberi jogok napján ezer ember vonult az utcára. Románia lakosságának politikai akarata megszólalt Brassó és Temesvár utcáin. Brassóban munkások, Temesváron egyetemi hallgatók, Bukarestben, Kolozsváron, Iasiban és másutt munkások és értelmiségiek állásfoglalása mutatta meg, az ország népének elege van a néma türesemből. Változást akar!

Együttérzéssel üdvözöljük a bátrakat, a tisztességeseket, a józanakat. Hevesen tiltakozunk máris megindult üldözésük ellen!

Ceausescu valamikor egy hamis látszat megteremtésével alapozta meg uralmát. Húsz évvel ezelőtt elhitette a világgal, hogy szabadabb, nyitottabb,

függetlenebb életet akar nemzetének. Ma már tudjuk, nem az ország

függetlenségére, hanem csak saját egyeduralmának függetlenítésére, személyes hatalmának háborítatlanságára törekedett. Ma már egy egész ország sínyli meg, hogy a családi klán mennyire semmibe veszi saját nemzetét is, semmibe veszi és gúnyt űz legegységesebb érdekeiből, és szükségleteiből. Az anyagi, szellemi és erkölcsi nélkülözés olyan létfeltételeit teremtette meg, amelyek súlyos következményei több nemzedékre kihatóan veszélyeztetik az ország népét és sorsát. A totális diktatúra, a szabadság teljes megvonását, az éhínséget és a szellemi elsívárosodást a nemzetgyűlölet felszításával akarta elfeledtetni. El akarta hitetni, hogy a román nemzet számára a kisebbségek jelentik a fő veszélyt. Brassó és Temesvár azt tanúsítja, Romániában ma talán mindenki számára világos, hogy az egyetlen igazi veszedelem Ceausescu országos csődbe taszító politikája.

Reméljük, hogy Romániában románok és más nemzetiségek összefognak a közös veszedelem ellen. Bízunk benne, hogy a vizálykeltésnek nem lesz többé igazi politikai esélye. Azt kívánjuk, hogy Románia népe kiharcolja azt a politikai változást, amely demokratikus viszonyokat teremt a politikai, társadalmi, gazdasági élet minden területén, beleértve a nemzetiségi ügyek kérdését..

Ceausescu uralma a román nemzet számára is fölér az anyagi, szellemi és erkölcsi genocidiummal. A többségit nem teszi boldoggá a nyomorúság, ha a kisebbségi egy fokkal elnyomottabb. Bármennyire tragikusak is a román-magyar viszony feszültségei, a történelmileg kialakult együttélés értékeire kell építenünk. A romániai magyarság számos jeles képviselőjének állásfoglalását már megismerte a világ. Meggyőződésünk, hogy a romániai magyarok is igazi népszuverenitáson, a természetes, egyéni és kollektív, nemzetiségi jogokon, érdekképviselőten nyugvó, tisztességes demokráciát akarnak. A kisebbségi lét a többségiekével együtt így bontakozhat ki szabadon.

Mi sem kívánunk mást Romániának, csak bőséget, szabadságot, becsületes demokráciát. Ez nekünk is létérdekünk, és létérdeke az egész térségnek, egész Európának. Kérjük a román nemzet igazi fiait, ne hagyják magukat megteveszteni! Harcukban a valóban független, szabad és korszerű országért maguk mellett tudhatják őszinte szolidaritásukat.

Budapest, 1988. január 4.

[Aláírók listája csatolva.]

ALÁÍRÓK

- Ács Margit író
Ádám Magda történész
Ágh István író
Albert Gábor író
Alexa Károly irodalomtörténész
Ambrus István csoportvezető
Annus József író
Antalfi Mária kerámikus
Arató János külker. ügyintéző
Aszalos János matematikus
Bába Iván irodalomtörténész
Bajkai István egyetemi hallgató
Balás Eszter szobrász
Balassa Péter kritikus
Balázs István egyetemi hallgató
Balázs Zoltán
Balczó András olimpiai bajnok
Balogy László eladó
Banovich Tamás filmrendező
Barabás Zoltán villanyszerelő
Barta Gábor történész
Bartók Gyula kisiparos
Bauer Tamás közgazdász
Becsei Lajos mérnök
Bégány Attila programozó-
matematikus
Bella István író
Benedek Katalin néprajzos
Bence György filozófus
Benda Gyula történész
Benda Kálmán történész
Berke Barna egyetemi hallgató
Berkovits György író
Bernáth Márta htb.
Bernáth István irodalomtörténész
Bertha Károly vegyipari szakmunkás
Berze László könyvtáros
Bilecz Endre szociológus
Birges Zoltán úszómester
Birgesné Izsa Éva varrónő
Bíró Friderika múzeológus
Bíró Zoltán kritikus
Bodor Pál író
Bogárdi Zoltán
Bognár Gábor könyvtáros
Bokros Péter grafikus
Boros Péter jogász
Both Vilmos egyetemi hallgató
Botond Ferenc villanyszerelő
Bubcsó Istvánné tanár
Bukva Anna közgazdász
Czakó Gábor író
Csaplár Vilmos író
Csepely Tamás
Csik Ibolya üzemgazdász
Csiki László író
Csillag István jogász
Csombor Antal készülékkezelő
Csoóri Sándor író
Csöppös István történész
Deák Dániel társadalomkutató
Dénes János vegyipari szakmunkás
Dénes Viktória pénzügyi előadó
Divosné Koch Katalin vegyipari
szakmunkás
Domokos Mátyás író
Domonkos István mérnök
Dragon Pál kisiparos
Ducsa Árpád vegyipari szakmunkás
Durkó József népművelő
Éliás Ádám zeneszerző
Éliás József lelkész
Éliás Sára
Emődi József
Eörsi István író
Erdélyi Tibor építész
Erős Ferenc pszichológus
Fejős Zoltán vegyipari szakmunkás
Fekete Gyula író
Fekete István technikus
Fényi Tibor történész
Filep Tamás propaganda előadó
Fitos Vilmos nyugdíjas
Fodor András író
Fodor Gábor kollégiumi szenior
Foltányi Árpád egyetemi hallgató
Fördös István nyugdíjas
Fűr Lajos történész
Gaál Lajos közgazdász
Gadó György fordító
Gáts Tibor
Gellért Gyöngyi szerkesztő

Gereben Ferenc szociológus
Gergely Ágnes író
Gerlach Jenő készülékkezelő
Gille Zsuzsanna
Gombos Katalin színésznő
Gonda István hegesztő
Gondos Béla hírlapárus
Göncz Árpád író
Görömbei András irodalomtörténész
Gyáni Gábor történész
Gyapay Márta tanár
Gyinice Ferencné htb.
Gyurgyák János történész
Gyurkovics Tibor író
Hadas Miklós szociológus
Halász Péter agrárközgazdász
Hajdú Tibor történész
Halasi István gépkocsivezető
Halmos István tanár
Haraszi Miklós író
Harcos Péter vegyésztechnikus
Hardács György mechanikus
Havas Gábor szociológus
Hegedűs László szerkesztő
Herczegh Ágnes készülékkezelő
Hernádi Gyula író
Herdelendy László nyugdíjas
Holczér Tibor könyvtáros
Honecz Ágnes jogtanácsos
Horváth Iván irodalomtörténész
Horváth László betanított munkás
Horváth Mihály segédszerkesztő
Hóvári János történész
Húbert Ferenc Kiállításrendező
Hudi József levéltáros
Jakó Péter fizikus
Jankó Attila matematikus
Jászay Gabriella adminisztrátor
Jéger Sándorné analitikus
Jeszenszky Géza történész
Joó Rudolf politológus
Juhász Pál közgazdász
Káldy Mária népművelő
Kamarás István művelődéskutató
Kapás István pszichológus
Kapitány Éva bedolgozó
Kassai József szakmunkás
Kata Lajos Kálmán villánszerelő
Kata Lajosné htb.

Kém István hegedűművész
Kenedi János sajtótörténész
Keresztszeghy Zsolt antikvárius
Kertész Péter
Keszei Péter egyetemi hallgató
R. Kis Csaba orvos
Kis János filozófus
Kiss Gy. Csaba irodalomtörténész
Kiss Mihály betanított munkás
Kiss Sándor vegyésztechnikus
Klaniczay Gábor történész
Klein Júlia készülékkezelő
Konrád György író
Konya Attila szakmunkás
Kopacz Veronika készülékkezelő
Kós Olga Anna készülékkezelő
Kósa Somogyi István vegyészmérnök
Kovács András filozófus
Kovács Attila raktárvezető
Kovács Csaba közgazda
Kovács István író
Kovalcsik József művelődéstörténész
Kozár Judit
Köntös Szabó Zoltán író
Körösenyi András politológus
Kőszeg Ferenc tanár
Kőszeghy Péter irodalomtörténész
Kövér György történész
Kövér László nevelőtanár
Kövér Szilárd egyetemi hallgató
Krasznai Zoltán közgazdász
Krémer Balázs szociológus
Kulcsár Zsuzsa kutató gyógyszerész
Kulcsárné Wolf Judit tanár
Kun László tanár
Kunovics István készülékkezelő
Kurucz Gyula író
Kurucz László gyógyszergyártó
szakmunkás
Laczkó Mihály történész
Laczkó Miklós történész
Ladányi Sándor készülékkezelő
Laposa József kertészmérnök
Lengyel László közgazdász
Lezsák Sándor író
Lipták György vegyipari szakmunkás
Lítván György történész
Lovas Antal vegyész
Lozsárdi Károly orvos

- Lukácsy Sándor irodalomtörténész
Macha Józsefné htb.
Madzag Mihály mérnök
Magyar Bálint szociológus
Márkus Tamásné kézbesítő
Martinkó András irodalomtörténész
Máté János jogász
Mécs Imre mérnök
Medgyaszai Zoltán vegyipari
szakmunkás
Mészáros András szivattyúkezelő
Mészáros Endre segédmunkás
Mészöly Dezső író
Mészöly Miklós író
Mihajlovics László vegyipari munkás
Millner László tervező
Misik Tamás gyógyszergyártó
szakmunkás
Miszlivetz Ferenc politológus
Miszlivetz József
Módy Ágnes üzemmérnök
Molnár Attila
Molnár Péter kollégiumi szenior
Molnár Tamás grafikus
Morvay László nyugdíjas
Moszkovszky Éva kulturtörténész
Mosolygó Ferenc vegyésztechnikus
Nagy Andor egyetemi hallgató
Nagy András szociológus
Nagy Elek munkás
Nagy Gábor jogász
Nagy Gáspár író
Nagy Gyula egyetemi hallgató
Nagy Jenő szerkesztő
Nagy József Zsigmond történész
Nagy Kálmán mérnök
Nagy Lajos esztergályos
Nagy László ügyvéd
L. Nagy Zsuzsa történész
Nattán Péter mérnök
Németh Zsolt közgazdász
Niedermüller Péter néprajzos
Novák András hangszerkészítő
Novák Ferenc koreográfus
Novák Gizella előadóművész
Novák Zsófia egyetemi hallgató
Ódor László egyetemi tanár
Óhádi László műszaki ellenőr
Orbán Viktor jogász
szakmunkás
Ötvös Gyula szakmunkás
Padányi Istvánné tanár
Pajkossy Gábor történész
Pálinkás Róbert grafikus
Pálmány Béla történész
Pályi András író
Pándi Kálmán vegyipari szakmunkás
Papp Elek vegyésztechnikus
Pásztor Sára közgazdász
Patszu László tervező
Perjés Géza történész
Péter Ágnes
Péter Zoltán betáncolt munkás
Péterfy László szobrász
Pethő Bertalan pszichiáter
Petri György író
Petrik Béla egyetemi hallgató
Petrovics Gabriella vegyipari
szakmunkás
Pika Imre mérnök
Pintér Dezső készülékkezelő
ifj. Pócsy Ferenc villamosmérnök
ifj. Pócsy Ferencné agrármérnök
Pócsy János iparművész
Pogány György könyvtáros
Polonyi Béláné vegyipari szakmunkás
Pomogáts Béla irodalomtörténész
Pónik István fizikus
Poór Mihály vegyésztechnikus
Rab Zsuzsa író
Radnóti Sándor kritikus
Ráduly Emil múzeológus
Rassy Tibor múzeológus
Regényi Emil közgazdász
Reviczky Ádám író
Rusvay Tibor tanár
Sági József gazdálkodó
Salamon Konrád történész
Schaffer Mihály lakatos
Schaffer Mihályné Verebes Eszter
üdülőgondnok
Schlecht Csaba egyetemi hallgató
Serfőző Magdolna grafikus
Solt Ottilia szociológus
Sólyom Antal
Spira György történész
Sulyok János könyvtáros
Surányi Vera közgazdász
Szabicsné Makai Irén vegyipari

Szabó Miklós történész
Szabó Szilárd vegyipari szakmunkás
Szakály Ferenc történész
Szalai Erzsébet közgazdász
Szalai Judit
Szalai Júlia szociológus
Szalai Pál közíró
Szalay Miklós műszerész
Szarka László történész
Szárnyasi László készülékkezelő
Szarvas Zsuzsanna néprajzos
Szász Tibor jogász
Szatmári Sándor GMP ellenőr
Szatmári Tibor készülékkezelő
Szénási Ferenc vegyész mérnök
Szent-Iványi István etnográfus
Szepesi Julianna műveltségvezető
Szesztay András szociológus
Szijártó Tibor piackutató
Szilágyi Sándor kritikus
Szöllősi Ferencné könyvtáros
Szöllősy Enikő szobrászművész
Sztrehászkai Gyula vegyipari
szakmunkás
Szuhay Péter néprajzos
Szűcs Ildikó színész
Szűcs Jenő történész
Takács István nevelőtanárné
Tamás Gáspár Miklós
Tompos Gábor szellemi
szabadfoglalkozású

Tornai József író
Tóth Gyula készülékkezelő
Tóthné Kádár Enikő vegyész
Tőkécki László tudományos kutató
Török Gyöngyvér szerkesztő
Udvardy Frigyes közgazdász
B. Újvári Mária restaurátor
Ujváry Zoltán vegyipari szakmunkás
Unger Zoltán számítástechnikus
Vajda Zsuzsa pszichológus
Vályi Nagy Ervin ref. teológus
Várady Sándor
Varga Józsefné anyagátvevő
Varga Tamásné tanár
Vargyas Lajos néprajztudós
Vári Attila író
Varga László levéltáros
Vásárhelyi Miklós történész
Vasas Géza tanár
Végvari Györgyi egyetemi hallgató
Vekerdi László tudománytörténész
Veres Sándor pszichológus
Vidrányi Katalin filozófiatörténész
Vit László mérnök
Voszka Éva közgazdász
Werner Antal
Zalán Tibor író
Závada Pál szociológus
Zimányi Tibor közgazdász
Zoltán Mária Flóra festőművész
Zrinyifalvi Gábor

Nagyvárad (Oradea)
1988. január 15.

1988/4. sz. jelentés

A külföldi élelmiszer és ruhaküldemények sorsa Romániában

Bukaresti rendelkezésre a megyei vámközpontokban szigorúan ellenőrzik a beérkező élelmiszercsomagokat.

A küldemény címzettjét a vámszervek beidézik a csomagelosztóba, ott nyilatkozatot kérnek tőle, hogy rokonoktól kapta-e a küldeményt vagy sem. Ha rokonoktól, s ha az elmúlt félévben nem érkezett számára újabb küldemény, akkor vám fejében megkaphatja azt.

Ha viszont a címzett nem tudja bizonyítani, hogy rokonoktól származik a csomag, akkor – a kötelezően kiírott "fekbér" lefizetése után –, a csomagot visszaküldik a feladónak. Több esetben kaptunk olyan hírt is, hogy a feladó nem kapta vissza a feladott küldeményt.

Kolozsvár (Cluj)
1988. január 29.

1988/5. sz. jelentés

A kolozsvári egyetem magyar főszakos végzettjeinek kihelyezési listája

A kolozsvári (Cluj) egyetemen az 1986-87-es tanévben végzett magyar főszakos hallgatókat, a tanügyminisztérium érvényben lévő titkos rendelete alapján helyezték el. Vagyis legtöbbjük olyan óromániai vidékeken kapott állást, ahol magyarul és magyart egyáltalán nem taníthatnak. A kihelyezettek listája és a kényszerű munkavállalás helyei a következők:

1. Sikó Olga	Botosani (Botosani megye, Órománia)
2. Kántor Katalin	Durnesti (Botosani megye, Órománia)
3. Bodonyi Attila	Albesti (Botosani megye, Órománia)
4. Rácz Melinda	Hirlau (Iasi megye, Órománia)
5. Kalló Gyöngyi	Boroaia (Iasi megye, Órománia)
6. Solymossy Enikő	Cioretesti (Iasi megye, Órománia)
7. Buchwald Erzsébet	Pungesti (Vaslui megye, Órománia)
8. Ajtony Zsuzsanna	Girbau (Szilágy megye, Erdély)
9. Asztalos Ildikó	Techea (Bihar megye, Erdély)
10. Péter Enikő	Lupsani (Calarasi megye)
11. Pápai Zsuzsanna	Pietrosani (Teleorman megye, Órománia)
12. Orbán Jolán	Movilita (Ialomita megye, Órománia)

Budapest
1988. február 1.

1988/6. sz. jelentés

Tüntetés a budapesti román nagykövetség előtt

Ma délután négy órakor a nemzetközi sajtóban a Charta 77 mozgalom által meghírdetett román szolidaritási nap keretében tüntetés volt Románia budapesti nagykövetsége előtt (Thököly út 72).

4-500 ember vonult az épület elé, melynek alkalmazottai a jobb szárny 2. emeletének ablakából azonnal fényképezni kezdték a tömeget.

16 óra 10 perckor Tamás Gáspár Miklós filozófus rövid beszédet mondott. Hangsúlyozta, hogy Romániában "az elnyomás, a diktatúra egyaránt érinti a román népet és a kisebbségi magyar és szász népcsoportot." Szavait a következőkkel fejezte be: "Éljen a magyar-román nép barátsága!" A tömeg perceként át éljenezte és tapsolta, miközben 2 csoport transzparenszeket emelt a magasba, a következő szövegekkel:

"Emberi és polgári jogokat Románia népeinek"

"Le a diktatúrával."

A rendőrség csak ezt követően avatkozott be. Eltávolította az egyik transzparenszet és felszólította az embereket, hogy távozzanak.

Incidens nem történt. A tömeg, amelyhez újabb és újabb csoportok csatlakoztak, gyertyákat gyújtott, melyeket a nagykövetség kerítésén helyezett el, s még vagy fél órán át némán juttatta kifejezésre együttérzését Románia elnyomott népeivel.

Nagyvárad-Marosvásárhely (Oradea-Tirgu Mures)
1988. február 5.

1988/7. sz. jelentés

Korlátozzák a túristaforgalmat és kivándorlást

Január közepe óta a nyugat-erdélyi megyék rendőrségein nagyszámú – Magyarországra szóló – turistaútlevelet adtak ki. A kiutazni szándékozók közül azonban sokakat a határátkelő helyeken minden indok nélkül visszafordítottak. Becslések szerint az ebben az időszakban kiutazottak száma nem teszi ki az útlevélhez jutottak 10-15%-át sem. Megfigyelők az esetet azzal magyarázzák, hogy Románia demonstrálni akarja: ő eleget tesz a nemzetközi elvárásoknak, s nagy számban ad ki útlevelet; egyben meggátolja, hogy állampolgárai valóban el is utazhassanak.

A belső-erdélyi megyékben a szóbanforgó időszakban leállítottak mindenféle útlevél kiadást. Az országot véglegesen elhagyni szándékozók számára egyébként is – már 1987 májusa óta – csak kivételesen állítottak ki útiokmányokat.

Február elsején napvilágot látott egy belső belügyminisztériumi rendelkezés, mely szerint – tekintettel a Magyarországra menekültek nagy számára, s a távozásuk nyomán előállt romániai termelési nehézségekre – munkaképes állampolgárok egyelőre nem kaphatnak útlevelet.

Kolozsvár (Cluj)
1988. február 9.

1988/8. sz. jelentés

Újabb műemlékrombolási terv

Kolozsvár (Cluj) egyik legjelentősebb műemlékegyüttesét, a Szentpéteri templomot és kertjét a részbeni megsemmisülés veszélye fenyegeti. A megyei pártszervek köréből hozzánk eljuttatott hír szerint városrendezési megfontolásból – mely az úgynevezett Ceausescu-korszak elveinek és ízlésének megfelelően kívánja átszervezni az ország városainak képét – megkísérlik áthelyezni a templomot egy kevésbé forgalmas helyre. Az áthelyezésnél azokat a technikai megoldásokat kívánják alkalmazni, amelyekkel a bukarest mammutépítkezéseknél három műemlékjellegű templomot már elmozdítottak eredeti helyéről.

Egyházi körök felhívják a figyelmet arra, hogy ha a templom áthelyezése sikerülne is – s e tényt meglehetősen fenntartással fogadták Kolozsvárott –, mindenképpen megsemmisülne a templom alagsorában meghúzódó középkori altemplom.

A kolozsvári Szentpéteri templomról az első írásos adat 1455-ből származik, de igen valószínű, hogy Nagy Lajos király uralkodása idején (1342-1382) épült, vagy talán még előbb. A középkori templomot a 19. század elején részben lebontották, de az eredeti altemplomi rész a jelenlegi épület alagsorában érintetlenül megmaradt. Az új, egyhajós, homlokzati tornyos, neogótikus templomot 1844 és 1846 között, Kagerbauer Antal emelte. A Fő tér 20. század eleji átépítésekor a Szent Mihály templom nyugati homlokzata előtt 1743-1747 között épült, szobordíszes barokk kapuzatot a Szentpéteri templom elé helyezték át. A második világháború után ugyancsak ide vitték át a város piarista temploma előtti tér barokk Mária-oszlopát (készült 1744-ben). A templom így Kolozsvár legfontosabb barokk szabadtéri műemlék-együttesévé vált.

Temesvár (Timisoara)
1988. február 10.

1988/9. sz. jelentés

Palesztin diákok hírszerző tevékenységet folytatnak Bukarest megbízásából

A román államvédelem által szervezett, elsősorban palesztin diákok hírszerző tevékenységet folytatnak Budapesten. Az utóbbi időben egyre gyakrabban tűnnek fel budapesti rendezvényeken olyan Romániában tanuló külföldi diákok, akik – jól beszélvén románul – a jelenleg Magyarországon tartózkodó menekültekről gyűjtenek információkat. Megbízható források azt is tudni vélik, hogy a Romániával foglalkozó, hivatalos magyarországi publikációk felkutatásáról és azoknak a budapesti román nagykövetségről Romániába történő szállításáról is ők gondoskodnak. Gyakran tűnnek fel a magyar főváros postáin, ahol igyekeznek a Romániába telefonálókkel felvenni a kapcsolatot.

A temesvári (Timisoara) műszaki egyetem egyik tanára közölte hírügynökségünkkel, hogy az e célra szervezett palesztin diákok egyetemi előmenetelét a Securitate biztosítja. Az egyetem – minthogy elsősorban az itt tanulókat küldik a magyar fővárosba – esetenként megkapja azok névsorát, akiket minden további nélkül át kell segíteni a vizsgákon. A szóbanforgó diákokat a román hatóságok pénzzel is segítik.

Kolozsvár (Cluj)
1988. február 12.

1988/10. sz. jelentés

A romániai úgynevezett településfejlesztési tervek. Összefoglaló jelentés

Romániában az elmúlt hónapokban megfogalmazott irányelvek megvalósítására országos kampány indult a településrendezéssel kapcsolatban. A megyei néptanácsoknak rövid határidőkkel operatív terveket kellett kidolgozni a radikális központi elképzelések kivitelezésére. A sajtóban megjelent közlemények alapján most arra lehet következtetni, hogy a tervezett intézkedések – megvalósulásuk esetén – a várhatóan súlyos gazdasági, környezeti és szociális következményeken túl, a történeti és művészeti emlékek jelentős pusztulásával is fenyegetnek.

A Kolozs (Cluj)-megyei (*Igazság*)* és román (*Facliă*) nyelvű napilapokban 1987. június 5-én közzétett tájékoztatás szerint a jelenlegi koncepció főbb elemei a következők: a mezőgazdaság rendelkezésére álló terület növelése és a meglévő településhálózat korszerűsítése érdekében 2000-ig:

1. jelentősen csökkenteni kell a falusi települések számát és területét;
2. a városokat vertikálisan kell fejleszteni, és pedig kizárólag a városközpontokban felépítendő sokemeletes tömbházakból és az azokat kiszolgáló kommunális egységekből álló lakótelepek révén.

A falvak vonatkozásában ez azt jelenti, hogy a fejlődésképtelennek ítélt településeket, tanyákat a jelzett időszak végéig fokozatosan "gazdaságilag fejlődőképes" helységekké kell összpontosítani (koncentrációs településekké), a fejlesztésre szánt településeken pedig a "szóbanforgó helységek összlakosságának megfelelően" 2-3 emeletes épületeket emelnek. "A helységek beépíthető övezetein kívül eső lakásokat" – vagyis vélhetően a falu egyéb részeit – felszámolják, a lakosokat az új tömbházakba költöztetve. Mindez következetesen megvalósítva az összes település teljes elpusztításával egyenértékű. A "fejlődőképesek" helyén újakat építenek, a többit felszámolják. Csak Kolozs megye vonatkozásában az előbbibe 133, az utóbbiba 172 település tartozik.

A városokkal kapcsolatban ezt olvashatjuk: "A felépítésre váró tömbházakat és lakónegyedeket csak a központi övezetekben szabad elhelyezni, ami biztosítani fogja a lakosok számára szánt földterület nagyságának lényeges csökkentését." Ez a követelmény csak a történelmi városközpontok részleges, vagy teljes lebontásával elégíthető ki. Hírek szerint Kolozsváron (Cluj), Nagyváradon (Oradea), Marosvásárhelyen (Tirgu Mures) a közelmúltban épp ilyen terveket dolgoztak ki.

A kívánt fejlődés eredményeként Kolozs megye területén 7 800 hektár mezőgazdasági területet nyernek. Ez az adat világosan utal a nagyszabású bontási tervekre. (Egy falu beépített területe nagyjából 60-200 hektár.) A jelzett intézkedések

alapjául szolgáló "Rendezési Törvény"-nek megfelelően a Kolozs megyei néptanács egyebek közt elhatározta, hogy:

1. 1987. június 30-ig elkészítik az összes város és leendő községi központ rendezési tervvázlatát;
2. november 30-ig a részletes operatív terveket;
3. szintén június 30-ig kidolgozzák a következő helységek új központjainak részletterveit: Boncida, Alsószentmihályfalva, Kelecel, Páncélcseh, Mócs, Cege, Csucsá, Várfalva, Kolozs, Nagykapus, Gorbó, Kissebes, Aranyoslóna, Szék, Tordatúr, Egerbegy, Köröső és Kisbánya;
4. fokozzák a városközpontokban már megkezdett építkezések ütemét.

A 3. pontban felsorolt falvak felének jelentős, vagy többségi magyar lakossága van, a középkorig visszanyúló települési, építkezési és néprajzi hagyományokkal.

E tervek nyilvánvalóan korántsem fognak maradéktalanul megvalósulni, de már az első nekilendülésben komolyan lehet számolni a magyar, és minden bizonnyal az erdélyi német kultúra jelentős városi és falusi emlékeinek tömeges pusztulásával. Ezt az aggodalmat reálissá teszi az a román városépítészeti gyakorlat, amely teljes mértékben mellőzi a történelmi és kulturális értékek védelmére és megőrzésére, nemzetközileg elfogadott elveket; csakúgy, mint a román műemlékvédelem tiszteletre méltó hagyományait. Itt emlékeztetnünk kell arra, hogy a román műemlékvédelmi hivatal (Directia Monumentelor Istorice) 1977-ben egy váratlan elnöki rendelettel feloszlatták, azóta tehát ez a szakigazgatási terület Romániában teljesen gazdátlan. Erre a célra az építésügyben sem pénzkeretek, sem szakemberek nincsenek. Az idevágó szakmák (művészettörténet, régészet) egyetemi oktatása is megszűnt.

Figyelemre méltó körülmény, hogy hivatalosan hangoztatott román vélemény szerint a "modernizációs" terveikkel összefüggésben felmerülő kifogások egy része azzal kapcsolatos, hogy "bizonyos körök" a nemzetiségi kérdésre való hivatkozással Romániát elmaradottságban akarják tartani. Erre az *Erdély Története* kapcsán összehívott, úgynevezett Magyar és Német Nemzetiségű Dolgozók Tanácsainak ülésén (1987. február 26.) elhangzott egyik felszólalás is utalt.

Az idézett kolozsvári napilap cikke így fejeződik be: "a településrendezési tervek végrehajtóinak mindent el kell követniük, hogy mindaz, amit a szocialista építés e fontos területén felépítünk és megvalósítunk, maradandó legyen és tükrözze mélységes felelősségérzetünket az elkövetkező nemzedék jövőjéért, boldogulásáért." Ez nem egyszerű szóvirág, hanem kifejeződik benne a tervezett változások nagyságrendje és nacionalista jellege is.

A fentiekből kitűnik, hogy a településfejlesztéssel kapcsolatos román törekvések — eltekintve attól, hogy minden bizonnyal Románia társadalmának egészére nézve károsak —, súlyosan sértik a romániai magyar nemzetiség és ezen keresztül az egyetemes magyar kultúra értékeit. Miként a németét is.

Számítani lehet arra, hogy a tervek már végrehajtásuk megkezdése előtt foglalkoztatni fogják a nemzetközi közvéleményt is. A New York-i egyik magyar rádió műsorában – hírügynökségünktől átvett jelentés alapján – már 1987 májusában szerepelt ez a kérdés, a Kovászna-megyei falvak rombolásáról szóló hír kapcsán. Figyelemreméltó, hogy Mihail Gorbacsov bukaresti látogatása során a nyilvánosság előtt is világosan elmarasztalta az ilyen típusú “modernizációs” törekvéseket.

* V. Trifa: “A helységrendezés színvonalának emelése.” *Igazság* (az RKP Kolozs-megyei lapja). 1987. június 5.

Kolozsvár (Cluj)
1988. március 1.

1988/11. sz. jelentés

A kolozsvári protestáns teológiai intézetbe felvett hallgatók összesített statisztikája

A kolozsvári (Cluj) Protestáns Teológiai Intézet három (református, luteránus és unitárius) szakán, 1949 és 1975 között összesen 952 teológus végzett. A romániai egyházügyi igazgatóság (Directia Cultelor) által meghatározott numerus clausus alapján, 1980-at megelőzően évi 23 főt vettek föl református lelkészképzés céljából. A luteránusok közül 9-et (8 németet és 1 magyart); unitárius lelkészképzésre pedig 4-et.

1980-at követően a lelkészképzéssel szembeni állami intolerancia a felvételi helyekben is nagymérvű bizonytalanságot eredményezett. Voltak évek, amikor sikerült tartani az évtizedes numerus clausust, sőt néha túl is lépni azt. Az utóbbi időben azonban a felvételt nyert diákok száma mélyen alatta marad a korábbiaknak, amelyek egyébként már akkor sem voltak képesek teljes mértékben pótolni a lelkészhiányt. A végzett diákok száma szerint, 1980 és 1987 között a következőképpen alakult a protestáns lelkészek statisztikája:

Év	Református		Luteránus	Unitárius
	kolozsvári egyházke-rület	nagyvárad-i egyházke-rület		
1980	19	10	3	—
1981	18	4	2	1
1982	15	10	2	3
1983	14	9	4	2
1984	8	2	4	1
1985	9	1	2	1
1986	—	—	—	—
1987	7	—	—	1

Az elmúlt években felvételt nyertek számából kalkulálva, az elkövetkező esztendőök protestáns teológus-végzetteinek a száma valószínűleg a következőképpen alakul:

Év	Református		Luteránus	Unitárius
	kolozsvári egyházke-rület	nagyvárad-i egyházke-rület		
1988	5	3	3	1
1989	9	3	2	2
1990	8	3	1	1
1991	6	3	3	1
1992	8	3	2	2

Nagyvárad (Oradea)
1988. március 5.

1988/12. sz. jelentés

Utazási korlátozások. Bevonták a kishatárforgalmi engedélyeket

Egy e havi belügyminisztériumi rendelkezés értelmében bevonták a nyugati határvidék lakosaitól a kishatárátlépő engedélyeket.

A kishatárforgalom kiszélesítésében a magyar és a román vezetők az 1977-es debreceni-nagyvárad (Oradea) találkozó alkalmával egyeztetett meg. Az aláírt okmányok szerint minden magyar és román állampolgár folyamodhat ilyen engedélyért, akinek jogában áll az utazás, s aki nem lakik messzebbre a határtól, mint 20 kilométer. A román fél igényeinek megfelelően, a megállapodás nem vonatkozott a határsáv erdélyi nagyvárosaira, így Szatmárnémetire (Satu Mare), Nagyváradra és Aradra.

Bár a belügyminisztérium rendelkezését nem publikálták, az egyes rendőrkapitányságokon az érdeklődőknek elmondták, hogy annak magyarázatát az utóbbi időszakban tapasztalható tömeges menekülésekben kell keresni.

Hírügynökségünk két tudóstója több határmenti helységet keresett fel és jelentésük alapján valóban aggasztónak kell ítélnünk a menekülések tömeges voltát. Vannak falvak, amelyek teljesen elnéptelenedtek; a gazdasági nehézségek és a politikai terror elől nem csak magyar, de a román és német lakosság egy része is Magyarországon keres menedéket. Csak egyetlen jellemző adat: a határmenti Nagykárolyból (Carei), az ott dolgozó 9 fogorvos közül 1988. februárja és márciusa folyamán 8 átmenekült Magyarországra, a kilencedik hivatalos áttelepedési kérelme folyamatban van.

Nagyvárad (Oradea)
1988. március 8.

1988/13. sz. jelentés

Csapatmozdulatok Erdélyben. Azonnali behívó parancsokat kap a felnőtt lakosság

A moldvai hadtest múlt év végi átcsoportosítását követően Erdélyben, ahova az utóbbi időben az ország egész területéről masszív katonai erőket irányítottak, csapatmozdulatokról számol be a lakosság. Együttal mindenütt jelentős számú tartalékoszt hívtak be.

Az esemény horderejét egyelőre még nem lehet megítélni, minthogy tényleges hadgyakorlat seholsem folyik. A mozgósított egységeket néhol gazdasági egységek védelmére rendelték ki.

Az elmúlt másfél hónapban a 18-55 éves férfiak, és a katonaköteles nők körében új mozgósítási parancsot osztottak szét, melyet "26-os függelék" jelöléssel a katonakönyvekbe ragasztottak be. Az alábbiakban közöljük a parancs szövegét:

Románia Szocialista Köztársaság
Nemzetvédelmi Minisztérium

26. számú függelék

BEHÍVÓ PARANCS

Sorozat

Szám

.....
(rangfokozat, név, apa neve, keresztnév, születési év, fegyvernem)

Megparancsolom, hogy a lakosság mozgósításának kihirdetése után **4 ÓRÁN BELÜL**, a kiküldött útján való értesítéskor pedig **3 ÓRÁN BELÜL JELENJEN MEG A** KE-ben (Katonai Egységben). Az egységbe való szállítás érdekében, jelenjen meg (hely)
..... (időpont).

A parancs nemteljesítése esetén az érvényben lévő törvényes rendelkezések következményeit viseli.

Indulási bélyegző

Vasútállomás	Kikötő	Repülőtér	Buszállomás
CFR	NAVROM	TAROM	AUTO
STATISZTIKAI	STAT.	STAT.	STAT.
LAP	LAP	LAP	LAP

A BEHÍVÓ PARANCS TULAJDONOSÁNAK KÖTELEZETTSÉGEI

A megadott helyen és időben a következő esetekben kell megjelenjen:

a rádió és televízió útján bejelentett mozgósítás esetén;
a katonai központ, a rendőrség vagy a katonai egység kiküldöttjén keresztül való értesítés esetén, vagy a körzeti rádióhálózat felhívására. (...)

A BEHÍVÓ PARANCST ÉS A KATONAKÖNYVET állandóan magánál kell hordja. (...)

A behívó parancsban szereplő adatok államtitkot képeznek, más személyekkel való közlésük az RSZK törvényei szerint büntetendő.

A behívó parancsokon – a megbízhatósági fokot, illetve a nemzetiségi hovatartozást jelző csillagok vannak. A nemzetiségiekén és a megbízhatatlan elemekén nem található csillag; a többiekénél, a csillagok száma megbízhatóságuk fokát jelöli.

Megfigyelők az intézkedést újabb Magyarország-ellenes provokatív lépésként magyarázzák. Valószínűsíti e feltételezést, hogy nagyobb katonai átcsoportosítások kizárólag a magyar határ mentén tapasztalhatók; s ezt látszik bizonyítani a mozgósítottakkal szemben alkalmazott szelekció is, mely kifejezetten nemzetiségellenes jelleget képvisel. Egyben a román vezetés olyan kísérletének tetszik az intézkedés, amellyel egy esetleges belső zavargásnak kívánják elejét venni.

Kolozsvár (Cluj)
1988. március 15.

1988/14. sz. jelentés

Magyarellenes atrocitások

Az utóbbi időben megsaporodtak a magyarokkal szemben elkövetett tettelességek Románia egész területén, különösen Erdélyben. Kolozsvárott (Cluj) mindennapos a gyermekek bántalmazása az utcán, illetve az iskolában, ha magyarul beszélnek.

Az elmúlt napokban Kovács István – az Ajax, a francia és a román válogatott, valamint a bukaresti Steaua egykori edzője – világhírű sportszakember 12 esztendőös unokáját verték össze hasonló okokból Kolozsvár egyik parkjában. A gyermek kórházba került.

Nagyvárad (Oradea)-Gyula-Budapest
1988. március 15.

1988/15. sz. jelentés

Katonai incidens a magyar-román határon

Március 15-ről virradó éjszaka menekülőket üldöző román biztonsági egységek lépték át a határt a Gyula és Nagyszalonta (Salonta) térségben. Minthogy a román egységek fegyverüket használták, a magyar határőri szervek viszonzták a tüzet.

Gyulán a lakosság arról számolt be, hogy egész éjszaka hallatszottak a lövések. Budapesti hivatalos forrásokból vett információk szerint az összetűzést követően újabb román csapatok lépték át a határt, amelyek azonban már gépfegyverekkel és könnyebb lövegekkel avatkoztak be a harcba.

Mivel a helyi magyar egységek nem voltak felkészülve nagyobb támadásra, ezért rövidesen visszavonultak. Nem sokkal ezt követően szovjet páncélos egységek nyomultak be a magyar és román egységek közötti térségbe, kényszerítve ez utóbbiakat a visszavonulásra.

Budapesti félhivatalos források nem voltak hajlandók kommentálni, hogy az incidensnek voltak-e áldozatai vagy sem; de ezt a lehetőséget nem zárták ki. Azt viszont határozottan állították, hogy nem ez volt az első ilyen incidens a magyar-román határon.

A nagyvárad (Oradea) városparancsnokságról kiszivárgó hírek szerint az események következtében a határ egész vonalán, nehézfegyverzettel erősítették meg a biztonsági erőket. Erdélyben egyébként terjedőben az a vélekedés, hogy – Grósz Károly, magyar miniszterelnök be nem jelentett, de májusra várható romániai útját – igyekszik Bukarest most minden úton-módon eleve lehetlenné tenni. Erre enged következtetni az is, hogy hivatalos gyűléseken egyre gyakrabban hangzik el, hogy Magyarország – szovjet segédlettel – támadásra készül Románia ellen.

Sepsiszentgyörgy (Sfintul Gheorghe)
1988. március 15.

1988/16. sz. jelentés

Házkutatás egy erdélyi magyar művésznél

Február 20-án Sepsiszentgyörgyön (Sfintul Gheorghe) az állambiztonság házkutatást tartott Nászta Katalin színművésznél, akitől magyarországi könyveket és folyóiratokat koboztak el. Násztát több esetben kihallgatták, s egyebek mellett felrótták neki, hogy kapcsolatot tart fenn a bukaresti magyar nagykövetséggel, ahonnan – így a vád – “Budapesten hivatalosan megjelentett fasiszta irományokat” kap rendszeresen.

A művésznő visszautasította a gyanúsítgatást, hangsúlyozva egyben, hogy Magyarországra való áttelepedését intézi, s a magyar diplomatákkal való kapcsolata kizárólag erre korlátozódik.

Székelyudvarhely (Odorheiu Secuiesc)
1988. március 18.

1988/17. sz. jelentés

Vegyi üzem épül Székelyudvarhelyen

Az utóbbi hónapokban Székelyudvarhelyen (Odorheiu Secuiesc) jelentős bontási és előkészületi munkálatok folynak, melyeknek bevallott célja, hogy jelentős mértékben kibővítsék a város ipari zónáját.

Tudósítónk felkereste a városi tanács egyik munkatársát, aki elmondotta, hogy Székelyudvarhely egy nagyszabású vegyészeti kombinátnak ad majd helyet, amelybe áttelepítik a Giurgiuban néhány évvel ezelőtt létesített vegyiüzem néhány részlegét.

Itt jegyezzük meg, hogy 1986 és 1987 folyamán a román és a bolgár hatóságok között többszöri vitára adott alkalmat a dunaparti Giurgiuban működő, említett vegyiüzem, amely klórtartalmú melléktermékeivel a Duna túlsópartján fekvő, bolgár Russe ivóvízrendszerét megmérgezte, s tönkretette a város körül művelt nagyfűű kertészetet is. A tiltakozásokat követően, az elmúlt év folyamán Bukarest leállította a giurgiui üzem termelését.

A székelyudvarhelyi tanács alkalmazottja továbbá elmondotta, hogy az újonnan felépülő vegyikombinátba elsősorban azok a román nemzetiségű egyének fognak munkát kapni, akiknek betelepítése a zömben magyarok által lakott városba az óromániai Vrancea-vidékről épp most van folyamatban.

Marosvásárhely (Tirgu Mures)
1988. március 22.

1988/18. sz. jelentés

Letartóztatás Erdélyben

Az elmúlt héten a román államvédelem letartóztatta Lokodi Ernőt, a szovátai (Sovata) Fakitermelő és Fafeldolgozó Vállalat üzemvezetőjét.

A hatóságok a letartóztatást gazdasági okokkal indokolták. Ennek azonban ellentmond, hogy Lokodi 24-48 órás vallatásokra berendelt munkatársait az államvédelem brutalizálja és politikai jellegű terhelő bizonyítékokat akarnak kicsikarni tőlük főnökükkel kapcsolatban.

Lokodi Ernő 45 éves, végzettsége szerint erdész. Több mint tíz éve dolgozik a szovátai üzemben, vezető beosztásban. Három gyermeke van.

Bukarest
1988. március 24.

1988/19. sz. Jelentés

Bukarest betilt minden publikációt a román fasiszta múltra vonatkozóan

Constantin Vaeni, a neves bukaresti filmrendező játékfilmet forgat Nicolae Iorga életéről. A beadott forgatókönyvet az állami szervek – a cenzúrahivatali funkciót betöltő úgynevezett Szocialista Művelődési és Nevelési Tanács megbízottján keresztül – akadályozni próbálták. Ion Ardeleanu történész, a jelenlegi romániai történet felfogás egyik kidolgozója és reprezentánsa, személyesen eszközölt módosításokat még a film forgatásának időszakában is. Kijelentette: "Ezzel a kérdéssel kapcsolatban nem írható le a Vasgárda fogalom. S a román fasizmus tényéről a jövőben megtiltunk minden publikációt." Ennek megfelelően a forgatás időtartalma alatt a Securitate megbízottja állandóan jelen volt.

Itt jegyezzük meg, hogy a modern román történetíró-iskola egyik megalapítójaként, s a két világháború közötti román állampolitika – és ezen belül a magyarellenesség és a Magyarországgal kapcsolatos irredentizmus – egyik fő képviselőjeként számon tartott Iorgát az 1941-es romániai fasiszta felkelés alkalmával gyilkolták meg e mozgalom – a Vasgárda – különítményesei. Ion Ardeleanu, Ceausescu történészének az átírásában e tény éppúgy nem szerepelhet Vaeni most forgatott filmjében (a gyilkosságot a forgatókönyv közbüntényeseknek tulajdonítja), miként a Vasgárda-vezér Horea Sima nevét sem volt szabad a filmnek említenie. Őt a forgatókönyv Horatiu Savu álnéven emlegeti.

Megfigyelők a román történelem eme újabb "átértékelését" azzal hozzák kapcsolatba, hogy Bukarest feledtetni akarja az ország történelmének sajátosan fasiszta momentumait, akkor, amikor Magyarország egész történelmét, sőt jelenét is naponta fasisztának minősíti. Megjegyzendő egyben, hogy a portugál fővárosban, száműzetésben élő egykori román fasiszta-vezér Horia Sima a mai napig élénk kapcsolatokat tart fenn a szülőhazával. Ceausescu diplomatái negyedévenként találkoznak vele; ő maga pedig – a hetvenes években – több alkalommal vendégeskedett a román fővárosban.

Budapest
1988. március 31.

1988/20. sz. jelentés

Molnár Gusztáv Magyarországra emigrált

Molnár Gusztáv politológus, az erdélyi magyar demokratikus ellenzék képviselője – a román hatóságok engedélyével – 1988. március 30-án Magyarországra emigrált.

Molnár a Bukarestben működő Kriterion nevű nemzetiségi könyvkiadó vezető társadalomtudományi szerkesztőjeként az elmúlt másfél évtizedben fontos szerepet játszott a nemzetiségvédelem terén. Elméleti munkássága ugyanakkor nagymértékben hozzájárult a demokratikus politikai eszmeiség romániai életbentartásához, s a – nemhivatalos keretek közé szorított – magyar-román értelmiségi együttműködés fejlődéséhez.

Elméleti és politikai tevékenységét a román hatóságok fokozódó türelmetlenséggel figyelték. Míg nem az elmúlt év február 7-én házkutatást tartottak Molnár Gusztáv lakásán. Kéziratokat, forrásmunkákat, s könyvtára több száz kötetét elkobozták, őt magát pedig elbocsátották állásából.

Molnár Gusztáv 1948-ban született a Bihar megyei Salárdon (Salard). Nagyváradon (Oradea) érettségizett. 1971-ben végezte el a kolozsvári (Cluj) Babes-Bolyai Egyetem filozófia szakát. 1971 és 1987 között pedig a bukaresti Kriterion szerkesztője volt. Két tanulmánykötete jelent meg eddig *A teória esélyei és Ó, Anglia, Anglia...* címmel.

Kolozsvár (Cluj)
1988. március 31.

1988/21. sz. jelentés

Adminisztratív intézkedések várhatók a magyar személy- és helységnevek ellen

Január eleje óta a romániai szülészeten nem anyakönyvezik az újszülötteket olyan nevekre, amelyeknek román megfelelőjük nincsen. Az anyakönyvbe bevezetett nevek természetesen még ekkor is csak román formában szerepelhetnek.

Informátoraink elmondták, hogy egyes helyeken bizonyos csúszópénz fejében még elérhető, hogy magyar vagy német nevet adhassanak a szülők a gyerekeknek, de rövidesen várható az a rendelet, amely végérvényesen betiltja ezt az eljárást.

Egyes, egyelőre meg nem erősített hírek szerint hasonló intézkedés várható a közeljövőben a romániai földrajzi és történelmi nevekkel és elnevezésekkel kapcsolatban is, amelyeket – ekként a hír – ezt követően kizárólag román nyelven lehet majd leírni.

Kolozsvár (Cluj)
1988. április 5.

1988/22. sz. jelentés

Cs. Gyimesi Éva tanárnő tiltakozó levele a román Tanügyminisztériumhoz

Cs. Gyimesi Éva a kolozsvári (Cluj) egyetem adjunktusa, a filológiai tudományok doktora ez év március 8-án levélben fordult a román tanügyminisztériumhoz tiltakozva a nemzetiségi diákok diszkriminatív kényszerkihelyezése ellen. Cs. Gyimesinek nem ez az első ilyen megnyilatkozása. Véleményének szabad kinyilvánítása miatt többször is kihallgata, megfenyegette már a román titkosrendőrség. Egyik aláírója volt annak az 1986-ban a pártvezetéshez elküldött petíciónak, amely a központi vezetés gyakorlati sovinizmusát kritizálta. Azóta is figyelemmel kíséri az erdélyi magyar tanügyet ért sérelmeket.

Cs. Gyimesi Éva 1945-ben született, a kolozsvári egyetemen szerzett oklevelet. Több tanulmánykötete jelent meg, közülük a legfontosabbak az 1975-ben publikált *Mindennapi nyelvünk*, valamint az 1978-ban közzétett *Találkozás az egyszerűvel* címűek.

Cs. Gyimesi március 8-i levelét – melynek másolatát hírügynökségünk a bukaresti tanügyminisztérium egyik munkatársától kapta meg – az alábbiakban teljes terjedelmében közöljük:

(Fordítás román nyelvből:)

Viorica Nicolau
miniszterhelyettes asszonynak
Tanügyminisztérium

Tisztelt Asszonyom!

Ismeretségünk okán folyamodom ahhoz, hogy levelet írjak Önnek. Igaz ugyan, hogy egyikünk sem óhajtotta ezt az ismeretséget. Önnek az volt a feladata, hogy közölje velem, amit a belügyi szervek tudomásomra akartak hozni: mindenekelőtt, hogy türehetetlenek tartják úgynevezett "nacionalista" megnyilvánulásaimat. Találkozásunk nem eredményezett dialógust; nekem csak annyi maradt, hogy megjegyezzem: nem vagyok nacionalista, legalábbis abban az elmarasztható értelemben nem, ahogyan az ön megbízói ezt felfogják.

Ezúton szeretném elmondani, amire akkor nem volt lehetőségem; és felbátorít erre az Ön utolsó mondata is, miszerint reméli, hogy eredményesen fogunk együtt dolgozni a román tanügy keretében. Erre alapozva kérem, hallgasson meg.

Nacionalistának nevezett magatartásom egyetlen oka, hogy ismételten

kifejeztem: nem értek egyet a Minisztérium kihelyezési gyakorlatával. Ez a

gyakorlat ugyanis évek óta semmibe veszi az állampolgári jogokat. Valamennyi végzett diákot röghöz köti, szabadságukban korlátozza őket, figyelmen kívül hagyja a szülőhely, a család, a házastárs, a tanulmányi eredmények alapján jogosan támasztott elhelyezkedési igényeket. A kisebbségi értelmiséget ez kétszeresen sújtja, mert legtöbb esetben megfosztja anyanyelvi, kulturális környezetétől is.

Mint a kolozsvári magyar nyelv- és irodalomtudományi tanszék tagja több alkalommal fordultam – közvetve és közvetlenül – a Minisztériumhoz hallgatóink kihelyezése ügyében, és mindig eredménytelenül. Csupán kihallgatás és fenyegetés volt a következmény, mintha állampolgári illojalitást követtem volna el. Holott a tényt, hogy felsőbb szerveinkhez fordultam, nem lehet illojalitásnak nevezni, hisz ez annak a hitnek a jele, hogy a probléma hivatalos úton megoldható.

Ebben a pillanatban is ezzel a hittel fordulok Önhöz. Mint Ön is tudja, az utóbbi években a szakunknak megfelelő iskolai állásokat nem töltik be a mi szakképesített végzőseinkkel, sok helyen érettségizettek és más-szakosok tanítják a magyar nyelvet és irodalmat. Ezzel egyidejűleg hallgatóinkat második szakjukkal helyezik ki, szülőföldjüktől 400-800 km távolságra, elszakítva őket szüleiktől, olykor házastársuktól is, és attól a lehetőségtől, hogy a tőlünk kapott és önképzéssel szerzett szakismereteket valóban hasznosítsák. Mint értésemre adta, Ön is anya, tehát el tudja képzelni, milyen egzisztenciális és lelki problémákat okozott ez a helyzet.

Megjegyzem, hogy Moldva, Olténia, Dobrudzsa olyan falvaiba nevezik ki őket ahol angol, francia, orosz vagy német nyelvből egy fél katedra sem jön ki számukra, ami a rendelkezések értelmében illegális eljárás, mert az ilyen katedrákat nem is szabadna meghirdetni. Nyolc-tíz nyelvóra mellett mindenfélét kell tanítaniuk a kémiától kezdve a testnevelésig. Saját szülőföldjükön, saját megyéjükben olyan betöltetlen katedrák vannak, amelyek viszont megfelelnek szakképesítésüknek, ennek ellenére sem távozhatnak arról a helyről, ahova központilag kiküldték őket. Egy részük máris arra kényszerült, hogy inkább lemondjon a tanári hivatásról, másutt helyezkedjék el, vagy pedig elhagyja az országot. Tehetséges, jól képzett embereket akadályoznak meg abban, hogy akár "A" vagy "B" szakjukkal teljes katedrán színvonalas, hasznos munkát végezhesse, miközben – ismétlem – a képzettségükhöz illő helyekben nincs hiány.

Ez a kihelyezési mód a kényszerlakhelyhez kötés egyik formája, az erdélyi magyar tanfelügyelőségeknek ugyanis megtiltották, hogy a mi végzetteinkkel töltsék be az üres vagy megüresedő állásokat. A cél – úgy tűnik – az, hogy az erdélyi magyar értelmiséget, orvosokat, mérnököket, tanárokat minél távolabb helyezték attól a népességtől, amelynek anyanyelvű kulturáját képviselni és fejleszteni hivatottak. Ennek a helyhezkötésnek egy másik következménye, hogy kimagaslóan tehetséges, régóta publikáló fiatal íróink a megüresedett

szerkesztőségi, kiadói állásokban sem tudnak elhelyezkedni, minthogy ennek feltétele a megfelelő illetőségű személyazonossági igazolvány lenne, így a megfelelő intézményektől távoli vidékeken kényszerülnek maradni. Ennek következtében sem az anyanyelvű iskolai részlegek, sem a folyóiratok, újságok, kiadói szerkesztőségek nem tudják hatékonyan betölteni szerepüket a nemzeti kisebbség nyelvének, kultúrájának ápolása és fejlesztése terén, holott ez alkotmányos jogaink közé tartozik.

Most csak ezekre a problémákra szorítkozom, és kérem, szíveskedjék közbenjárni a kihelyezési gyakorlat racionalizálása érdekében. Kérem, tegye a Minisztérium lehetővé, hogy végzettjeink és általában a magyar anyanyelvű értelmiségiek kerülhessenek magyar tannyelvű iskolába és olyan intézményekbe, ahol ezt a kultúrát ápolhatják, bizonyítékként annak, hogy Romániában biztosítva van az egyenjogúság. Ha nem központilag biztosítanak szakjuknak és eredményeiknek megfelelő választási lehetőségeket, akkor legalább egyénileg kereshessenek állást a lakhelyükhöz közel eső körzetekben.

Bízva az Ön jóindulatú segítségében, tisztelettel,

Cseke Gyimesi Éva

Kolozsvár (Cluj)
1988. április 6.

1988/23. sz. jelentés

Szállodanévváltozás Kolozsváron és ami mögötte van

Néhány héttel ezelőtt megváltoztatták Kolozsvár (Cluj) legnagyobb szállodájának a nevét. A Fellegváron, a hetvenes években épült Hotel Belvedere újabb neve Transilvania, vagyis Erdély lett.

Hivatalos verzió szerint a névváltoztatásra azért került sor, mert a legfelsőbb helyen kifogásolták, hogy az épület annak a palotának a nevét viseli, amelyben 1939 nyarán, Bécsben aláírták az úgynevezett "Bécsi döntést." Ez tudvalevőleg Erdély megosztását irányozta elő Magyarország és Románia között.

A névváltoztatást Erdély szerte némi malíciával fogadta az itt élő lakosság. Minthogy benne azt a rossz lelkiismeretet és elismert felelőtlenséget látja visszatükröződni, amely fényt vet a mai román vezetés azon érdemtelenységére, hogy az itt élő különböző nemzetiségűek társadalmi életét kormányozza.

Nagyvárad (Oradea)
1988. április 30.

1988/24. sz. jelentés

Romániai menekültek áttörték a határsorompót

Április 25-én, a Nagyváradtól (Oradea) mintegy nyolc kilométerre levő közúti határátkelőhelyen, Borsnál, menekülők személygépkocsival áttörték a fásorompót és Magyarországon menedékjogot kértek. Információink szerint az autó utasait a magyar hatóságok nem adták ki Romániának.

A következő napokban román illetékes hatóságok acél alkatrészekből újabb sorompót építettek, s a forgalom rendjét is átszervezték, hogy megakadályozzák a további meneküléseket.

Budapest
1988. május 19.

1988/25. sz. jelentés

Román számizdat jelent meg Magyarországon

Nemhivatalos keretek között, Budapesten napvilágot látott a **Szabad Románia** nevű, menekültekből álló bizottság lapja, amely címként a mozgalom román nevét viseli: *Romania Libera*. Az öt oldalas újság átfogó képet rajzol nemcsak a menekültek sajátos problémáiról, de arról a világról is, mely száműzetésbe kényszerítette őket. Az első oldalon a **Szabad Románia** alakuló felhívását olvasni, melyben a szerzők a Ceausescu-rezsim békés, de határozott bojkottjára hívnak fel. Szerkesztőségi cikk vázolja a brassói (Brasov) események körülményeit, politikai hatását. Itt olvasható **Cornel Rosca** vezércikke is, amely összefoglalja a romániai és a Románián kívüli, de román ellenállás jelenlegi helyzetét.

A második oldalon, a "Románia barátai" című rovatban, a szerkesztőség **Ara-Kovács Attilával** készített interjút közlik, melyben az Erdélyből származó magyar filozófus a magyar-román viszony ellentmondásosságáról szól, felröva többek között a Ceausescu-rezsimnek azt is, hogy saját nacionalizmusával a maga politikailag silány nivójára igyekszik süllyeszteni az erdélyi magyarságot. A nyilatkozó egy további kérdésre meglepedéssel nyugtázza a *Romania Libera* című lap budapesti megjelenését, melynek fontosságát nemcsak azért tulajdonít, minthogy ez az első román számizdat, hanem azért is, mert a román kultúra egy másik, igen fontos, európai igényű orgánuma, a *Familia*, a múlt században szintén ott, Budapesten kényszerült megjelenni. Az analógia – a nyilatkozó szerint – több, mint beszédes, egyben előremutató a jövőbeni magyar-román kapcsolatokra nézve.

Az újság harmadik oldalán terjedelmes cikk foglalkozik a kelet-európai demokratikus kísérletek alternatíváival: "A magyarok megleckéztetik Ceausescut" címmel. Az írás a február elsejei budapesti tüntetéssel foglalkozik – erről fotót is közöl –, melyre a román nagykövetség előtt került sor, s mely során a magyarság a romániai emberi jogi elnyomás ellen tüntetett. Kitér ugyanakkor a március 15-i demonstrációra is, szerét ejtve egyben, hogy felhívja a figyelmet a magyar hatóságok által tanúsított önmérséklő, a tüntetés jogát tiszteletben tartó magatartásra.

A következő oldalakon az újság postája olvasható, hasznos tanácsok a Magyarországra menekült román nemzetiségűeknek, két karikatúra (az egyik igen szellemes formában a romániai úgynevezett "új agrárforradalom" lényegét adja vissza), és végül viccek a romániai közállapotokról, mindenekelőtt Ceausescuról és rendszeréről.

A *Romania Libera* első száma bejelenti, hogy rövidesen megjelenik a következő publikáció is, melynek két központi témája a romániai Ortodox Egyház, illetve a kisebbségi kérdés Romániában.

Bukarest
1988. május 20.

1988/26. sz. jelentés

Újabb, a menekülteket sújtó intézkedés Romániában

Az elmúlt hetekben lépett érvénybe Bukarestben az a nem publikált intézkedés, miszerint az illetékes román hatóságok – a menekülés időpontjától számított három évig – nem foglalkozhatnak az országot illegálisan elhagyó román állampolgárok családegysítési ügyeivel.

Ez az újabb megszorítás természetesen az utóbbi két és fél évben Magyarországra menekülteket érinti a leginkább, akik közül több ezren várják, hogy hátrahagyott családtagjaik utánuk jöhessenek Budapestre. Hírek szerint a magyar hatóságok máris több száz ilyen irányú kérelmet juttattak el a román Vöröskereszthez, melyekre semmilyen válasz sem érkezett.

Arad
1988. május 30.

1988/27. sz. jelentés

Az ügyvenevezett "területrendezés" a városokat is érinti

Erdélyi ellenzéki körök felhívják a figyelmet arra, hogy az utóbbi időben foganatosított bukaresti ügyvenevezett területrendezési elképzelések, melyek 8,000 romániai falu megsemmisítését tűzték ki célul, városokra is kiterjednek. Mindenekelőtt olyan, a közelmúltban nagyobb városokhoz csatolt negyedekre, illetve olyan óvárosi részekre, amelyek – Erdélyben legalábbis – a kisebbségi kultúra pótolhatatlan rekvizitumai voltak.

Az utóbbi időben erőteljes és erőltetett bontási munkálatokat kezdtek a következő nagyvárosokban is:

Arad
Nagyvárad (Oradea)
Szatmárnémeti (Satu Mare)
Kolozsvár (Cluj)
Zilah (Zalau)
Marosvásárhely (Tirgu Mures)
Brassó (Brasov)
Segesvár (Sighisoara)
Gyulafehérvár (Alba Iulia)

Nagyvárad (Oradea)
1988. június 3.

1988/28. sz. jelentés

Lesz-e újabb magyar-román csúcstalálkozó?

Az elmúlt hetekben Nagyváradon (Oradea) több gyűlésen és hivatalos találkozóon hangzott el az állítás, miszerint Grósz Károly, új magyar pártfőtitkár és Ceausescu találkozója küszöbön áll. Egy, a vállalati igazgatók előtt mondott beszédében Groza, nagyváradai polgármester is megerősítette, hogy a két vezető személyes eszmecsereje Nagyváradon talán már június folyamán megtörténik.

A hírnek némi alapot ad, hogy hasonló találgatások az elmúlt hónapokban már Budapesten is lábrakaptak (*EMH* 1988/15. jelentés). Megfigyelők ugyanakkor mégis valószínűtlennek tartják a találkozást, tekintettel a két ország rendkívül feszült viszonyára. Nyilvánvaló – szögezik le e források –, egy ilyen találkozó Erdélyben és elsősorban Magyarországon, a magyarság körében heves tiltakozásokat váltana ki. És az is lehetetlennek látszik, hogy az új magyar vezetés máris kompromittálni kívánna magát egy efféle kapcsolatfelvétellel.

Sokkal inkább lehetséges – állapítják meg az idézett szakértők –, hogy a román vezetés az erdélyi magyarsággal azt igyekszik elhíttetni, hogy a konfliktusok ellenére kapcsolata Budapesttel a régi, és így e kisebbség Magyarországtól semmilyen segítséget sem remélhet a ránehezedő elnyomás enyhítésében.

Nagyvárad (Oradea)
1988. június 12.

1988/29. sz. jelentés

Újabb hírek az esetleges magyar-román csúcstalálkozóról

Nagyvárad (Oradea) nyugati iparnegyedében tatarozzák a gyárakat – egyeseket belülről is –, ekként készülve Grósz Károly és Ceausescu valószínűleg júniusban épp itt, Nagyváradon sorra kerülő csúcstalálkozására.

Arról egyelőre nincs jelentés, hogy a magyar vezető tiszteletére vajon restaurálnak-e lebontásra ítélt, vagy félig-meddig máris lerombolt falvakat, vagy legalább Nagyvárad olyan történelmi negyedeit, melyek bontása, pusztítása már jó ideje folyamatban van. Így az úgynevezett Olaszi temető együttese, a várnegyed, a főtér és a Rédey-kert közötti történelmi rész utcái.

Szatmárnémeti (Satu Mare)
1988. június 12.

1988/30. sz. jelentés

Csapaterősítések a Magyarországgal szomszédos határvidéken

Hivatkozással a május folyamán, Magyarországon megtartott magyar-szovjet közös hadgyakorlatra, Szatmár megyébe (vagyis Észak-Nyugat Erdélybe) rendeltek három román ezredet. Szatmári (Satu Mare) források szerint az ezredek közül kettő páncélos-motorizált egység, egy pedig repülőezred.

A csapatokat a magyar-szovjet hadgyakorlat befejezését követően nem rendelték vissza eredeti állomáshelyükre, Moldvába.

Nagyvárad (Oradea)
1988. június 13.

1988/31. sz. jelentés

Kegyetlenkedések az elfogott menekültekkel szemben

Május 17-én, a határszéli – kizárólag magyarok által lakott – Börvely (Bervenii) község rendőrőrsének vezetője, a Dél-Romániából odahelyezett **Marian** törzsőrmester (plutonier) megkínzott két Csíkszeredából (Miercurea Ciuc) származó, magyar nemzetiségű fiatalembert, akik át akartak szökni a határon Magyarországra. Közülük az egyik behalt a sérüléseibe, a másikat a nagykárolyi (Carei) kórházban kezelik.

Szemtanuk beszámolója szerint a fiatalokat Börvely közelében fogták el, majd Marian és két beosztottja bilincessel kikötötte őket a rendőrőrs kerítéséhez, ahol – elrettenő példaként a lakosság számára – vasrudakkal órákon át verték őket. Elszállításukra csak egy nappal később került sor.

Információink szerint a két fiatal családja pert akar indítani a börvényi rendőrök ellen, bár nincs kétségük annak kimenetele felől.

Bukarest
1988. június 22.

1988/32. sz. Jelentés

Újabb Magyarország-ellenes támadást készítenek elő Bukarestben

Megbízható bukaresti források szerint június 23-ára a román fővárosba rendelték mintegy 400 ideológiai titkárt, főszerkesztőt és propagandistát. A tanácskozás célja előkészíteni az úgynevezett Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsának ülését, melyre 29-én kerül sor. E tanácskozás lesz hivatva ismét elítélni Magyarországot, és felszítani azokat a nacionalista érzelmeket, amelyekkel a román vezetés a belső feszültségeket kívánja mérsékelni.

Nem ez az első efféle megnyilvánulás. A több mint kétmillió erdélyi magyarság úgynevezett képviselőit egy esztendővel ezelőtt (1987. február 26-27-én, HPT 36/1987. március 1) hasonló tanácskozáson kényszerítették megjelenni; akkor az *Erdély története* című könyv Budapesti kiadása miatt. Szakértők a most készülõ magyar és Magyarország-ellenes támadás okát abban a tüntetésben látják, amelyre a magyar fővárosban kerül sor június 27-én, s melyen a lakosság – karöltve a jelenleg Budapesten tartózkodó romániai menekültekkel – tiltakozni kíván a Ceausescu rezsim falvakat leromboló és jogsértõ politikája ellen.

Az előző évben megrendezett magyarellenes uszító kampánnyal kapcsolatban, az erdélyi magyarság akkor élénk szembenállást tanúsított. Az egyik küldött, a szászrégeni (Reghin) illetőségű Balogh Ferenc megtagadta, hogy az előre megírt, gyalázkodó szöveget felolvassa. Másnap azonban – hivatalos jelentés szerint "tisztázatlan körülmények között" – kiugrott egy bukaresti szálloda kilencedik emeleti ablakából, (HPT 62/1987. április 21.).

Az akkori tanácsülés elleni tiltakozásképpen pedig nagyváradi (Oradea) lakosok 1987. március 15-re virradó éjszaka feldúlták a helyi két pártújság, a magyar nyelven megjelenő *Fáklya* és a román *Crisana* szerkesztőségeit, összetörve a berendezést, a falakra rendszerellenes feliratokat mázolvva (HPT 49/1987. március 21.).

Az úgynevezett Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsának mostani ülését a román vezetés egyelőre nagy titokban tartja. Mindössze annyit sikerült megtudni a célkitűzésekről, hogy a Központi Bizottság specialistái kezdtek hozzá az eddigieket is túlhaladó magyarellenes szövegek összeállításához, s a kérdések magyar szakértője Koppándi Sándor lesz. Bukarest azonban – okulva a múltkori problémákból – most kevesebb értelmiségit fog mozgósítani; a résztvevők között túlsúlyban lesznek a munkások és természetesen az alsóbb fokú biztonsági szervek magyar származású alkalmazottai.

Mindezzel összefüggésben más források tudni vélik, hogy Bukarest nagyarányú választüntetések tervez a magyar kormány ellen és ezeken néhány jelentős erdélyi magyar személyiségeket is megjelenni kényszerít majd. Kolozsvárról (Cluj) kapott hírek szerint máris Erdélybe érkezett egy központi bizottsági küldöttség, mely e célkitűzésnek megfelelően intézkedik.

Szatmárnémeti (Satu Mare), Budapest
1988. június 22.

1988/33. sz. jelentés

Román állampolgárok menekültek át a Szovjetunióba

A Szatmár megyei Halmi (Halmeu) község mintegy húsz lakója – magyarok és románok – június 3-ról 4-re virradó éjszaka családotól a Szovjetunióba menekült, és ott politikai menedékjogot kért.

Halmi az észak-nyugati határövezetben fekszik, egy átkelőhely közelében. A menekülők felhasználták az éjszaka nyújtotta viszonylagos biztonságot, s azt a tényt, hogy a vidék határőreit a magyar-román határszakaszon vonták jelenleg össze, megakadályozandó az ottani tömeges meneküléseket.

Egyelőre nem kaptunk olyan információt, hogy a szovjet hatóságok valakit is visszaadtak volna Romániának. Ellenkezőleg, erősen tartják magukat azok az – egyelőre meg nem erősíthető – hírek, hogy az elmúlt egy, másfél esztendőben a kelet-romániai Moldvából már ezrek menekültek a Moldvai SZSZK területére, a volt Besszarábiába.

Bukarest
1988. június 23.

1988/34. sz. jelentés

Kényszermunkával a falurombolás szolgálatában

A román főváros közvetlen közelében, Bragadiruban munkatábort hoztak létre a hatóságok, ahol mintegy 2,000 munkaszolgálatos férfi köteles egy házelemgyárban dolgozni. A munkára fogott egyének közül ezerkétszáz magyarok. Őket Erdélyből rendelték – katonai behívóval – Bragadiruba. A házelemgyár egyébként olyan épületekhez gyárt tartozékokat, melyekbe a falvaikból távozni kényszerített parasztságot fogják telepíteni.

Itt jegyezzük meg, hogy az utóbbi időben a romániai úgynevezett "településrendezési" akciók némileg eltérő formában jelentkeznek Erdélyben és Óromániában. Míg az utóbbiban már teljes gőzzel folyik a falvak lerombolása, Erdélyben az ilyesmi még nem vált általánossá. Itt ugyanis – erőltetett ütemben azoknak a házaknak az építése folyik egyelőre, ahova – következő lépésként – a rombolásra ítélt falvak lakosságát telepítik majd.

Míndez természetesen nem vonatkozik a nagyobb városokra – így mindenekelőtt Nagyváradra (Oradea), Kolozsvárra (Cluj) és Székelyudvarhelyre (Odorheiu Secuiesc) –, ahol masszív bontásokra került sor az utóbbi időben.

Nagyvárad-Marosvásárhely (Oradea-Tirgu Mures)
1988. június 24.

1988/35. sz. jelentés

Újabb tiltakozás a református lelkészképzés adminisztratív korlátozása ellen

Tőkés László temesvári (Timisoara) református lelképásztor – aki már eddig is többször felemelte szavát az egyházi életben is tapasztalható nemzetiségi diszkrimináció ellen – nemrég ismét levélben fordult az egyházvezetéshez, élesen kritizálva a papképzés számbeli korlátozását. Válaszként levelére Papp László, a nagyvárad (Oradea) egyházkerület püspöke magához rendelte, és hivatali kollégájával, Nagy Gyula kolozsvári (Cluj) egyházkerületi püspökkel egyetértésben, az állami Egyházügyi Igazgatóság (Departamentul Cultelor) utasítására kényszerítette, hogy egy olyan nyilatkozatot írjon alá, miszerint: “büntetőjogi felelőssége tudatában... ezután nem avatkozik bele sem saját, sem más egyház belügyébe.”

Itt jegyezzük meg, hogy Erdélyben már most jóval meghaladja a százat a lelképásztor nélkül maradt református gyülekezetek száma. A marosi (Mures) egyházmegyében például – mely a jobban ellátottak közé tartozik – pillanatnyilag mintegy tizenöt lelkészi állás betöltetlen. A teológiai felvételi helyek száma viszont várhatóan az idén is csupán 5-10 lesz, az egykori 30-40-nel szemben.

Bukarest
1988. június 26.

1988/36. sz. jelentés

Bukarest ellenállásra is számít a falvak tervezett lerombolása során

A román Belügyminisztérium bizalmas utasításban foglalkozik azzal a lehetőséggel, hogyan viszonyuljanak a hatóságok, ha az ügynevezett "területrendezési" munkálatok megkezdésekor helyi ellenállással találkozónának. Az utasítás ilyen esetekben megköveteli a munka azonnali felfüggesztését. Bizalmas körben felelős vezetők állítólag kijelentették azt is, hogy az ország jelenleg nem engedheti meg magának, hogy egy esetleges ellenállást drasztikusabb eszközökkel nyomjon el.

Bukarest
1988. június 28.

1988/37 sz. jelentés

Bukarestben kiszivárogtatták a lebontásra ítélt erdélyi falvak előzetes listáját

Bukaresti bizalmas források kiszivárogtatták annak a – négy erdélyi megyéhez tartozó – harminckilenc falunak az előzetes listáját, melyeket a kormány által meghirdetett – a romániai 13,000 falu közül nyolcezret érintő – terv értelmében rövidesen lebontanak. A bukaresti úgynevezett Területrendezési Igazgatóság a párt központi szerveivel egyetemben megbízta a megyei pártszerveket, hogy állítsák össze azoknak a falvaknak a listáját, melyeket elsőként fognak megsemmisíteni. Hosszas huza-vona után néhány erdélyi megyében elkészült egy minimális lista, mellyel azonban Bukarest nincs megelégedve, s várható, hogy újabb, több helységnevet tartalmazó bontási javaslat fog születni a közeljövőben.

Mielőtt közölnénk a lerombolásra ítélt erdélyi falvak rendelkezésünkre álló névsorát, meg kell jegyeznünk, hogy a bontási munkálatok néhol már elkezdődtek. Különösen azokban a "koncentrációs falvakban" és helységekben, ahova a lerombolásra ítélt települések lakosságát kívánják telepíteni. E községek peremvidékén jelentős föld- és építkezési munkálatokba kezdtek az utóbbi időben, míg a faluközpontokat is jobbára átépítették az új, úgynevezett "szocialista adminisztrációnak" és stílusnak megfelelően.

Központi utasításra – legalábbis Kovászna megyében – a lebontásra ítélt épületek tulajdonosai választhatnak: vagy maguk végzik el a bontást, s akkor "kártérítés" címén maximum 2,500 lejt (alig többmint egyhavi átlagfizetést) kapnak az államtól. Vagy pedig igénylik ingatlanuk lebontatását, s akkor 5,000 lejt kell fizessenek a megbízott építkezési vállalatnak.

Négy erdélyi megye falurombolási javaslatlistája

Kovászna megye	Hargita megye	Temes megye	Arad megye
Almás	Andrásfalva	Bodó	Ágya
Bölon	Homoródalmás	Bogra	Bélzerind
Csomortán	Karácsonyfalva	Józsefszállás	Feketegyarmat
Előpatak	Orotva	Kisberekcsó	Simonyifalva
Esztelnek	Pálpataka	Magyarszentmárton	Szapáryliget
Illyefalva	Székelyderzs	Sándorháza	Székudvar
Kisbacon	Székelyzsombor	Szapáryfalva	Vadászi
Kisborosnyó	Szentábrahám	Ótelek	
Lécfalva			
Magyarhermány			
Miklósfalva			
Miklósvár			
Polyán			
Szárazajta			
Zalán			
Zalánpatak			

Bukarest
1988. augusztus 15.

1988/38. sz. jelentés

**Hargita megyében felszámolandó falvak,
az úgynevezett "településrendezési terv" keretében***

A. "Más falvakhoz tartozó" felszámolandó falvak

	Lakosság		Gazdaságok száma	
	1966	1987	1966	1987
<i>Etéd (Atid)</i>				
Küsmőd (Cusmed)	685	489	-	163
Énlaka (Inlaceni) (1213-ban épült templom)	450	258	-	119
<i>Szentábraham (Avramesti)</i>				
Andrásfalva (Andreeni)	133	152	-	52
Firtosmartonos (Firtanus)	132	255	-	103
Firtosmartonosi Láz (Laz Firtanus)	92	51	-	18
Solymosi Láz (Laz Soimus)	108	87	-	28
Kismedesér (Medisoru Mic)	133	99	-	23
<i>Bélbor (Bilbor)</i>				
Rakottyás (Rachitis)	522	573	-	154
<i>Csikszentgyörgy (Ciuc Singeorgiu)</i>				
Csobányos (Ciobanis)	140	44	-	22
Kotormány (Cotormani)	108	98	-	29
Gyürke (Ghiurche)	47	11	-	4
Ménaságújfalu (Armaseni Noi)	372	370	-	111
<i>Csikkarcfalva (Cirta)</i>				
Csikjenőfalva (Ineu)	2,106	2,183	-	712
<i>Korond (Corund)</i>				
Atyha (Atia)	777	410	-	218
Kalonda (Calonda)	160	95	-	35

* (A dőlt betűvel írt községekben építik az új tömbházakat, az alattuk szereplő, ún. "hozzátartozó" falvakat semmisítik meg.)

	Lakosság		Gazdaságok száma	
	1966	1987	1966	1987
<i>Oroszhegy (Dealu)</i>				
Fancsal (Fincel)	150	153	38	-
Székelyszenttamás (Tamasu)	172	147	49	-
Tibód (Tibod)	200	203	63	-
Üknyéd (Valea Rotunda)	101	123	29	-
<i>Ditró (Ditrau)</i>				
Csengellér (Tengheler)	63	-	-	-
<i>Csíkcsépvíz (Frumoasa)</i>				
Bükkloka (Fagetel)	144	158	53	-
<i>Galócás (Galautas)</i>				
Galócás (Dealu Armanului)	173	48	-	23
Galócás (Nuteni)	92	105	-	35
Plopis (Plópis)	77	78	-	26
Preluka (Preluca)	64	21	-	14
Telesén (Toleseni)	126	87	-	29
Zapogya (Zapodea)	58	31	-	16
<i>Gyergyóalfalú (Joseni)</i>				
Bucsin (Bucin)	231	262	-	116
<i>Gyergyószárhegy (Lazarea)</i>				
Güdüc (Ghidut)	278	212	-	70
<i>Gyimesközéplök (Lunca de Jos)</i>				
Barackos (Baratcos)	299	309	-	95
Bükkhavas (Poiana Fagului)	229	240	-	79
Farkaspalló (Puntea Lupului)	194	156	-	48
Antalok pataka (Valea lui Antaloc)	284	240	-	76
Borospaták (Valea Boros)	442	393	-	121
Kápolnapatak (Valea Capelei)	319	322	-	99
Sőtéptatak (Valea Intunecoasa)	219	221	-	68
<i>Gyimesfelsőlok (Lunca de Sus)</i>				
Komját (Comiat)	358	283	-	125
Gyimesfelsőlok (Paltinis Ciuc)	736	556	-	153
Görbepatak (Valea Girbea)	460	427	-	158
<i>Farkaslaka (Lupeni)</i>				
Bogárfalva (Bulgareni)	354	329	-	97
Firtosváralja (Firtusu)	274	214	-	60
Kecset (Paltinis)	522	482	-	162
Székelypálfalva (Pauleni)	515	269	-	106
Kisfalud (Satu Mic)	120	102	-	29
Szencsed (Sincel)	152	51	-	12

	Lakosság		Gazdaságok száma	
	1966	1987	1966	1987
<i>Kászonaltíz (Plaiesi de Jos)</i>				
Kászonimpér (Impér)	706	485	-	253
Kászonjakabfalva (Iacobeni)	737	465	-	263
Kászonfeltíz (Plaiesi de sus)	1061	716	-	329
<i>Homoródszentmárton (Martinis)</i>				
Homoródremete (Calugareni)	185	96	-	69
Kénos (Chinusu)	269	150	-	97
Gyepes (Ghipes)	331	210	-	128
Lókód (Locodeni)	170	54	-	58
Homoródszentpéter (Petreni)	276	182	-	101
Recsenyéd (Rares)	243	203	-	92
<i>Bögöz (Mugeni)</i>				
Székelymagyarós (Alunis)	199	167	-	51
Décsfalva (Dejutiu)	142	162	-	47
Mátisfalva (Matiseni)	209	183	-	54
<i>Oklánd (Ocland)</i>				
Homoródújfalú (Satu Nou)	343	265	-	107
<i>Parajd (Praid)</i>				
Békás (Becas)	303	119	-	41
Bucsin (Bucin)	43	2	-	2
Sasveres (Sasveres)	2	-	-	-
<i>Gyergyóremete (Remetea)</i>				
Kicsibükk (Fagetel)	127	40	-	21
Mártonka (Martonca)	119	-	-	-
Eszenyő (Sineu)	213	81	-	28
<i>Románandrásfalva (Sacel)</i>				
Újlak (Uliac)	132	39	-	25
<i>Csíkszentkirály (Sinclairieni)</i>				
Hosszaszó (Hosasau)	66	17	-	7
Csíkszentimrei Büdös (Sintimbru Bai)	60	-	-	18
<i>Csíkszentmárton (Sinmartin)</i>				
Csíkcsekefalva (Ciucani)	1,235	1,210	-	330
Úz völgye (Valea Uzului)	127	27	-	9
<i>Várhegy (Subcetate)</i>				
Dudád (Duda)	187	84	-	34

	Lakosság		Gazdaságok száma	
	1966	1987	1966	1987
<i>Gyergyóújfalu (Suseni)</i>				
Kilyénfalva (Chilieni)	906	862	-	304
Szenéte (Senetea)	47	20	-	7
Libán (Liban)	181	91	-	30
<i>Siménfalva (Simonesti)</i>				
Bencéd (Bentid)	308	220	-	82
Nagykadács (Cadaciu Mare)	234	162	-	62
Kiskadács (Cadaciu Mic)	112	86	-	40
Nagykede (Chedia Mare)	152	39	-	27
Kiskede (Chedia Mica)	215	75	-	36
Székelyszentmiklós (Nicoleni)	127	95	-	46
Tordátfalva (Turdeni)	293	145	-	68
<i>Gyergyótölgyes (Tulghes)</i>				
Hágótő (Hagota)	323	189	-	74
Péntekpatak (Pintic)	151	141	-	66
Recepatak (Recea)	202	163	-	48
<i>Nagykányád (Ulies)</i>				
Jásfalva (Iasu)	87	49	-	29
Ége (Ighiu)	167	78	-	51
Ábránfalva (Obranesti)	98	20	-	27
Homorodszentlászló (Vasileni)	166	52	-	49
Miklósfalva (Nicolesti)	252	194	-	95
<i>Zetelaka (Zetea)</i>				
Déság (Desag)	109	68	-	21
Küüllőmező (Poiana Tirnavei)	127	65	-	23
<i>Felsőboldogfalva (Feliceni)</i>				
Sándortelke (Alexandrita)	130	72	-	36
Árvátfalva (Arvateni)	125	107	-	42
Sükő (Cireseni)	232	204	-	80
Telekfalva (Teleac)	338	272	-	105

B. "Municipiumokhoz és városokhoz tartozó" felszámalandó falvak

	Lakosság		Gazdaságok száma	
	1966	1987	1966	1987
<i>CsíkSZereda (Miercurea Ciuc)</i>				
Csiba (Ciba)	106	137	-	40
Zsögödfürdő (Jigodin Bai)	30	-	-	-
<i>Tusnádfürdő (Baile Tusnad)</i>				
Kárpitus (Carpitus)	108	136	-	-
<i>Székykeresztúr (Cristuru Secuiesc)</i>				
Fiátfalva (Filias)	1,027	1,050	-	327
<i>Gyergyószentmiklós (Gheorgheni)</i>				
Kovácspéter (Covacicpeter)	95	-	-	-
Vargatag (Vargatac)	104	-	-	-
Visszafolyó (Visafolio)	40	-	-	-
<i>Maroshévíz (Toplita)</i>				
Kelemenpataka (Calimanel)	1,009	-	-	-
Lunkány (Luncani)	295	-	-	-
Magyarós (Magherus)	875	-	-	-
Moglán (Moglanesti)	811	-	-	-
Székpatak (Secu)	154	-	-	-
Vájla (Vale)	2,052	-	-	-
Vigán (Vigani)	281	-	-	-
Zenkény (Zencani)	1,387	-	-	-
<i>Szentkeresztbánya (Vlahita)</i>				
Lövétébányá (Minele Lueta)	310	341	-	79
<i>Székyudvarhely (Odorheiu Secuiesc)</i>				
Szombatfalva				
Kavicsfalva				
Bethlenfalva				

Bukarest
1988. július 16.

1988/39. sz. jelentés

A román sajtó újabb magyarellenes támadása. Az 1848-as forradalom átértékelése

Mint jelentettük, az 1988. június 27-i budapesti tüntetésre Bukarest ellentüntetésekkel kívánt válaszolni. Mivel e tervek napvilágra kerültek, s minthogy nem volt biztosított az akció zavartalan lebonyolítása sem – komoly aggályok merültek föl ugyanis azzal kapcsolatban, hogy a mozgósított tömeg esetleg nem épp Ceausescu ellen fog-e fellépni –, a rendezők eltekintettek annak megszervezésétől.

Ezzel szemben újabb indulatos kampányba kezdett Bukarest a magyarság és általában Magyarország ellen. A közölt cikkek tárgya – mint annyiszor – most is a magyar történelem egyik fontos eseménysorozatának, mégpedig az 1848-as magyar forradalom és szabadságharcnak az átértékelése, a tények meghamisítása és kisajátítása volt. Az alábbiakban ismertetjük az idevonatkozó romániai sajtóközlemények szemléjét.

Marosvásárhely (Tirgu Mures)
1988. július 5.

1988/40. sz. jelentés

Román sovinszta megnyilvánulások Marosvásárhelyen

Románia-szerte tapasztalhatóak a magyarellenes sovinszta megnyilvánulások. Marosvásárhelyen a II. számú poliklinikán párthatározatot hoztak, hogy a klinika területén csak románul lehet beszélni. A II. számú líceumban pedig – ahol van magyar tagozat – megtiltották, hogy a diákok az iskola udvarán magyarul beszéljenek. Ugyancsak megtiltották a magyar beszédet a magyar tagozat szülői értekezletein.

Kolozsvár (Cluj)
1988. július 10.

1988/41. sz. jelentés

Románia meg akar szabadulni a kisebbségi értelmiségtől

A román hatóságok felgyorsították a kivándorlási engedélyek kiadását az erdélyi magyar és német kisebbségi értelmiségiek részére. Ugyanakkor nagyon erősen korlátozzák a kisebbségi sorban élő alkalmazottak, munkások és parasztok kivándorlását. Kolozsvári (Cluj) értelmiségi körök felhívják a figyelmet, hogy egy újabb lépés a magyar és német kisebbség szellemi lefejezésének folyamatában.

Kolozsvár (Cluj)
1988. július 15.

1988/42. sz. jelentés

Az erdélyi friss diplomások mintegy 2/3-át Erdélyen kívüli állások elfogadására kényszerítik

Az erdélyi egyetemeken és főiskolákon az 1987/88-as tanévben diplomázottak több mintegy 2/3-át a tanügyminisztérium érvényben lévő titkos rendelete alapján Erdélyen túli területekre helyezik ki.

Jellemzően néhány konkrétum: a kolozsvári egyetemeken és főiskolákon a 87/88-as tanévben filológia, filozófia, történelem, kémia-fizika, matematika, fizika, építészet, automatizálás és szerves-kémia szakon 951-en végeztek, akik elenyésző kivétellel erdélyiek. A 951 főből 689-et helyezték Óromániába.

A magyar anyanyelvűek arányaira egyelőre nincsenek pontos adatok. Ez a hosszú évek óta tartó tanügyi politika azonban elsősorban a magyarokat sújtja, mert egyrészt nem magyar környezetbe kerülnek, másrészt őket sokkal nagyobb arányban helyezik óromániai területekre, mint az erdélyi románokat. Az Erdélyben maradhatottak közül alig van tanár, Hargita (Harghita), Kovászna (Covasna), Maros (Mures), Bihar (Bihar) megyékbe pedig egyáltalán nem helyeztek magyar nemzetiségű tanárt. A 17 frissen végzett magyar nyelv és irodalom szakos tanár közül csak 5 maradhatott Erdélyben, s közülük csak egy taníthat magyart. Ugyanakkor nagy számban helyeznek Bukarestben, Iasiban és más óromániai egyetemeken végzett románokat Erdélybe. Akik nem fogadják el a kihelyezést, azok nem kaphatnak állást, s egyéb retorziókra is számíthatnak.

Budapest
1988. július 20.

1988/43. sz. jelentés

Román menekültek petíciót adtak át a Szovjetunió budapesti nagykövetségének

A budapesten működő román menekültekből álló **Szabad Románia** nevű csoport petíciót adott át a Szovjetunió budapesti nagykövetségének. A csoport – melynek öt képviselője adta át a petíciót: **Parvu Virgil, Bejan Mircea, Petz Karol, Clocea Mugurel, Suciu Daniela** – így fejezte ki tiltakozását amiatt, hogy a szovjet hatóságok visszaadták Romániának a Szovjetunióba menekült román állampolgárokat (*EMH* 1988/33. jelentés). A visszaadott menekülteket a román hatóságok életveszélyes testi fenyegetésnek vetették alá, majd börtönbe zárták őket.

A budapesti szovjet nagykövetség átvette a petíciót.

Bukarest
1988. július 21.

1988/44. sz. jelentés

Baráti találkozó miatt rendőri retorzió

Július 16-án Bukarestben Horváth Andor, *A Hét* volt főszerkesztőhelyettesének lakásán baráti találkozó zajlott le magyar és román értelmiségiek között, amelyen a romániai falurombolási programról és a magyar-román kapcsolatokról esett szó.

Másnap Horváth Andor lakásán házkutatást tartottak, kéziratokat, magyarországi folyóiratokat és könyveket koboztak el. Alin Teodorescut a bukaresti egyetem adjunktusát pedig a találkozón való részvétele miatt kihallgatták, és hazaárulás vádjával fenyegették.

Bukarest
1988. július 25

1988/45.sz. jelentés

Alin Teodorescu cikke a falurombolásról

Mint jelentettük, a román állambiztonsági szervek egy héttel ezelőtt megakadályozták magyar és román értelmiségiek szabad eszmecseréjét a romániai falvak lerombolásáról és a magyar-román közeledés, párbeszéd esélyeiről. Július 17-én házkutatást tartottak Horváth Andor, *A Hét* című folyóirat volt főszerkesztőhelyettese lakásán; Alin Teodorescut, a Bukaresti Egyetem szociológiai tanszékének adjunktusát pedig brutálisan kihallgatták, és a találkozó miatt hazaárulással vádolták.

A neves szociológust a román államvédelem most arra kényszerítette, hogy a nevével jegyzett cikket tegyen közzé a párt magyar nyelvű központi orgánumban, az *Előrében*, melyben elismerőleg ír a falurombolásról, azt a fejlődés logikus és nélkülözhetetlen elemének minősítve.

Információnk szerint a Securitate cserében a cikk megírásáért, s azon ígéret fejében, hogy megszakít minden kapcsolatot a magyarokkal, nem indít eljárást a tudós ellen.

Torockó-Körösfő-Korond (Rimetea, Izvorul Crisului, Corund)

1988. július 25.

1988/46 sz. jelentés

Egyelőre nem bontják Torockót, Körösfőt és Korondot

Különböző híresztelésekkel – mint például az olasz sajtóban felröppentett hírrel – ellentétben, egyelőre nem bontják Torockót (Rimetea), az ősi magyar bányászközséget. Ez nem jelenti azt, hogy nem fog áldozatául esni az úgynevezett "településrendezésnek" – a bontási munkálatok elkezdésének tervezett határideje egyébként is augusztus 15-e –, de e pillanatban még egyetlen házhoz sem nyúltak.

Hasonló a helyzet a kalotaszegi Körösfővel (Izvorul Crisului) is. Eddig ehhez a 1,100 lakost számláló faluhoz sem nyúltak, de kiszivárgott hírek szerint a Körösfő melletti mintegy 300 lelkes Nádas nevű román község lakosságát ide kívánják telepíteni.

Korondon (Corund) sem kezdődtek egyelőre el a "munkálatok."

Kolozsvár (Cluj)
1988. július 27.

1988/47 sz. jelentés

Újabb adalékok a településrendezéshez

Romániában végéhez közeledik az úgynevezett településrendezés tervezési szakasza. Augusztus 15-ig minden megyének el kell készítenie a *megyei tervet*. A már korábban kiszivárgott hírek szerint az 1,000 fő alatti falvak kerülnek felszámolásra. Az eddigi hírekkel ellentétben viszont a felszámolás nem bulldózerekkel fog történni, hanem a következőképpen:

A felszámolásra ítélt falvaktól elveszik a közintézményeket – iskola, tanács, templom –, majd a közműveket és a boltokat is. Ezzel párhuzamosan a központi településeken tömbházakat építenek fel, és így, indirekt módon kényszerítik a falvak lakosságát lakhelyük elhagyására. Csak ezt követően jönnek a bulldózerek, hogy az így elnéptelenedett falvakat lerombolják.

A központi településeken meghatározott négyzetméter jut egy emberre, amelybe beletartozik a lakás, a közintézmények (iskola, tanács, rendőrség, stb.), az úthálózat, a temető területének egy személyre jutó része. A tervek szerint, egy személyre 134 négyzetméter jut, a korábbi tervek ígért 250 négyzetméterével szemben. A központi településeken felépítendő blokkok – pénzhányában – az alapvető infrastruktúra nélkül fognak megépülni.

A megyei tervező bizottságokban nem szerepelhetek magyar nemzetiségű tervezők. Ez több további hátrányos megkülönböztetésre ad alkalmat.

A településrendezési kampány végsőkéig feszítette a húrt Erdélyben. Megfigyelők szerint, ha a terveket tettek követik, akkor a terror ellenére is tömeges tiltakozásokra lehet számítani.

Néhány újabb, felszámolásra ítélt magyar, román és szász falu neve jutott el hozzánk, amit az alábbiakban közlünk:

MAGYAR FALVAK:

Vice
Magyarderce
Magyardréte
Mezőverese gyháza
Újös
Szilágyballa
Erősd (Aruisd)
Magyarózd
Magyarvaskó (Valceu)
Magyarvista
Énlaka (Inlaceni)
(rovásírásos emlékről híres)

ROMÁN FALVAK:

Bégabalázs
Vranitzka
Betlenits

SZÁSZ FALVAK:

Szászveresvatt
Almakerék (Malincrav)
Szászveszű
Szászivánfalva (Ighisul-Nou)
Rionfalva

Kolozsvár (Cluj)
1988. július 28.

1988/48 sz. jelentés

Magyar és román nyelvű tiltakozó röpirat a romániai falurombolás ellen

Erdélyben, magyar és román értelmiségi körökben kétnyelvű röpirat terjed, mely közös összefogásra szólít fel a romániai falurombolással szemben. A röpirat szövegét az alábbiakban teljes terjedelmében közöljük:

Testvérek

Rég nem hangzott el itt hitelesen ez a szó. Beszennyeződött, mint közös folyóink, az Olt, a Maros, a Szamos vagy a Kükölliő, melyek évszázadok óta románok, magyarok és szászok lakta völgyeken folynak át. Pedig voltak idők, amikor egyes falvainkban munkapadok mellett, intézményekben és a sajtó hasábjain Erdély-szerte volt még fedezete ennek a szónak: testvér. És a történelem során sohasem veszítette el az értékét, még akkor sem, ha az elnyomó hatalmak arra törekedtek, hogy egymás ellen uszítsanak. Ma is ez történik.

Csökken az egymás iránti bizalom munkatársak és szomszédok között minden területen, óvakodunk megbeszélni akár közös dolgainkat is. Mert olyan politikai légkörben élünk, amely megteveszt egymás szándékai felől. Pedig egymás mellett küzdünk a mindennapi kenyérért, egy tömbházban fagyoskodunk és ülünk télen a sötét lakásokban, együtt várunk a mindig késlekedő és zsúfolt járművekre, egyazon aggodalommal tekintünk a közös jövőbe, ami ma ezt is jelenti: ezer meg ezer falut, őseink, apáink lakhelyét, temetőinket, és templomainkat készül megsemmisíteni a mai államhatalom. És közben a televízió, a rádió, az iskola és a sajtó útján arra törekszik, hogy ellenséges érzületet szítson közöttünk.

Testvérek! Járjunk nyitott szemmel, törekedjünk a pontos tájékozódásra. Keressük ma is, szomszédok, munka- és katonatársak az őszinte beszélgetés lehetőségeit, tisztázzuk közös érdekeinket. Ne engedjük magunkat félrevezetni senki által. Erdélyben a szomszéd sokszor többet ért, mint a rokon. Testvér! Közele szomszédom vagy. Nem határ, hanem csak fal, házunk kerítése, a tömbházunk fala választ el egymástól. Vasárnap talán külön templomokba megyünk, de az üzemekben, a kenyérsorban, a közös aggodalomban újra találkozunk. Fogjunk össze közös jövőnk érdekében, falvaink lerombolása ellen.

Kolozsvár-Marosvásárhely (Cluj-Tirgu Mures)
1988. július 28.

1988/49 sz. jelentés

Az erdélyi magyar diákokat Kárpátokon túli román középiskolákba kényszerítik

A román tanügyminisztérium Maros megyéből 1,451, Kolozs megyéből 1,730, Hargita megyéből pedig mintegy 1,400 magyar diákot kíván zömében Kárpátokon túli és 100 százalékban román középiskolákba kényszeríteni. A többi megyét illetően hasonló a helyzet.

Romániában az elmúlt évtizedek során minden iskolai formában fokozatosan csökkentették a magyar nyelvű képzést. Így nagyon sok magyar fiatal csak románul, vagy egyáltalán nem tudott továbbtanulni. A román tanügyminisztérium – a magyar nemzetiségű diákok középiskoláztatását illetően – újabb rendkívüli, minden eddiginél brutálisabb lépéssel állt elő. Romániában 10 osztályos kötelező oktatás van, és ezután felvételezni lehet a további két év elvégzésére, a különböző profilú gimnáziumi (liceumi) osztályokba, valamint szakiskolákba. A 12 év elvégzése középiskolai végzettséget jelent.

Az idén, azok a magyar diákok, akik nem jutottak be a szakiskolák XI. osztályába, csak román és zömében Kárpátokon túli iskolákban folytathatják tanulmányaikat. Amennyiben ezt valaki nem vállalja, nem tanulhat tovább (azaz nem tanulhat estin, és nem jelentkezhet újra a következő évben), tehát nem tudja megszerezni a középiskolai végzettségét.

A szülői háztól ily módon elszakított diákokat a középiskola elvégzése után helyben, azaz román nyelvterületen működő vállalatoknál öt éves szerződéskötésre kötelezik. Ez azt jelenti, hogy a diákok 16-23 éves koruk között szüleiktől távol kényszerülnek élni, és nagy valószínűséggel egy jelentős részük szülőföldjére nem fog visszatérni.

Ez a program az 1988-89-es tanévben indul be és, a tervek szerint az első évben a magyar anyanyelvű középiskolások 10 százalékát kényszerítik otthonaiktól távoli román középiskolákba.

Mindemellett Kárpátokon túli román osztályokat terveznek az erdélyi magyar és szász városokba irányítani. Így például folyamatban van egy 60 fős román nemzetiségű diákcsoport átvitele Szászrégenbe (Reghin).

A terveket ismertették minden megyében az iskolaigazgatókkal. Az 1988. július 12-én Kolozsvárott az igazgatók számára a megyei tanfelügyelőségen megtartott tájékoztatón Maria Radutiu tanfelügyelő – leplezetlen cinizmussal – kijelentette: "a fiatalokkal jobban meg kell ismertetni az országot; az olténiaiakkal, a moldvaikkal Erdélyt, az erdélyiekkel Olténiát és Moldvát."

Alább ismertetjük a gyermek-áttelepítési akció Maros megyei adatait:

Maros megyéből 1,451 diákot a következő területekre és szakokra kívánnak elhelyezni:

Fehér megyébe (Erdély):	könnyűipari szakiskolába	40 főt
	szolgáltatóipari szakiskolába	40 főt
	mechanikai szakiskolába	40 főt
Arad megyébe (Erdély):	könnyűipari szakiskolába	80 főt
	mechanikai szakiskolába	40 főt
Brassó megyébe (Erdély):	mechanikai szakiskolába	80 főt
Arges megyébe (Órománia):	könnyűipari szakiskolába	100 főt
	elektronikai szakiskolába	40 főt
Braila megyébe (Órománia):	kőolajipari szakiskolába	111 főt
	mechanikai szakiskolába	40 főt
Constanca megyébe (Órománia):	mechanikai szakiskolába	100 főt
Dimbovita megyébe (Órománia):	kőolajipari szakiskolába	100 főt
Galac megyébe (Órománia):	mechanikai szakiskolába	100 főt
Gorj megyébe (Órománia):	bányászati szakiskolába	40 főt
	mechanikai szakiskolába	100 főt
Talomita megyébe (Órománia):	építészeti szakiskolába	60 főt
	szolgáltatóipari szakiskolába	40 főt
Mehedinti megyébe (Órománia):	mechanikai szakiskolába	100 főt
Suceava megyébe (Órománia):	bányászati szakiskolába	50 főt
	mechanikai szakiskolába	50 főt
Vilcea megyébe (Órománia):	építészeti szakiskolába	40 főt
	mechanikai szakiskolába	60 főt.

Kolozsvár-Marosvásárhely-Temesvár (Cluj-Tirgu Mures-Timisoara)

1988. július 30.

1988/50 sz. jelentés

A bukaresti magyar nagykövetség nem tudja teljesen pótolni a megszüntetett kolozsvári konzulátus szerepét

Erdélyi értelmiségi körök rámutatnak, hogy a budapesti 1988. június 27-i tüntetés után a román hatóságok által bezáratott kolozsvári magyar konzulátus szerepét a bukaresti nagykövetség csak részben tudja pótolni. És itt nem csak arról van szó, hogy a nagyobb távolság miatt az ügyek intézése nehezkesebbé vált, hanem arról is, hogy a kolozsvári konzulátos, amennyire tudott, részt vett az erdélyi magyar kulturális életben. Ez a jelenlét bizonyos támaszt és biztonságot is jelentett. Erdélyi értelmiségi körök szükségesnek tartják, hogy a bukaresti magyar nagykövetség átvegye a megszüntetett kolozsvári konzulátusnak az erdélyi magyar kulturális életben betöltött szerepét is.

Kolozsvár (Cluj)
1988. augusztus 1.

1988/51 sz. jelentés

Újabb diszkriminációs intézkedések a romániai könyvtárakban

1988. júliusának folyamán minisztériumi utasításra 34 romániai író – román, magyar, szász írók – műveit kellett a romániai könyvtárak polcairól eltüntetni illetve a katalógusokból törölni. Ilyen akciókra már korábban is sor került. A jelenlegi tiltólistán többen szerepelnek a már korábban is eltiltott szerzők közül (pl. Dorin Tudoran, Szőcs Géza, Vlad Georgescu). Érdekes, hogy szerepel a listán a már régen indexen lévő Vlad Georgescu, a Szabad Európa román adásának igazgatója is. Az előző tiltólistákkal való átfedésnek több oka is lehetett. Az előző tiltások részbeni megerősítése, vagy minisztériumi tévedés, vagy szándékos logikátlanság bizonytalanságkeltés céljából.

A 34 eltiltott szerző:

1. Jonel Apolstol	18. Rodica Julian
2. Nicolae Balota	19. Köteles Pál
3. Banner Zoltán	20. Heinrich Lauer
4. Bartis Ferenc	21. Max Lupen
5. Mihnea Berindei	22. Eleana Marculescu
6. Nicolaus Bewanger	23. Herta Müller
7. Bodor Pál	24. Mihai Nadin
8. Horea Bratu	25. Bujor Nedelcovici
9. Aristide Buhoiu	26. Jon Negoitescu
10. Matei Cazan	27. Offenberger Abafáy Gusztáv
11. Matei Calinescu	28. Lucian Raciú
12. Mihail Cernea	29. Teodor Distea
13. Dan Cernovodeanu	30. Szőcs Géza
14. Dános Miklós	31. Nicolae Tartalian
15. Vlad Georgescu	32. Vlad Tismaneanu
16. Paul Goma	33. Dorin Tudoran
17. Mircea Joanid	34. Richard Wagner

Bukarest
1988. augusztus 13.

1988/52 sz. jelentés

Betörték egy magyar diplomata lakásába

Augusztus elején betörték Iklódy Gábor Bukarestbe akreditált magyar diplomata lakásába. A pontos dátumot nem lehet tudni, mert Iklódy augusztus 11-én szabadságáról visszatérve fedezte föl a betörést. A lakásból eltűnt egy rádiós magnó, magnókazetták, két fényképezőgép, fotók, videófilmek valamint két üveg ital. Iratok nem tűntek el, azokat a magyar diplomata a nagykövetségen tárolta. A betörők nem nyúltak a lakásban lévő egyéb értéktárgyakhoz. Iklódy jelentette az esetet a román rendőrségen, ahol a rendőrök biztosították őt, hogy a betörőket rövid időn belül elfogják.

Külön megvilágításba helyezi az esetet az a tény, hogy román források szerint Iklódy Gábor az a magyar diplomata, aki a legintenzívebb kapcsolatokat tartja fenn a romániai magyar értelmiségi körökkel.

Erdélyi megfigyelők – az elmúlt évek tapasztalatait és az eset körülményeit figyelembe véve – a román hatóságokat gyanúsítják.

Nagyvárad (Oradea)
1988. szeptember 7.

1988/53 sz. jelentés

Hírek a Nagyváradai Református Egyházkerületből

Augusztus első napjaiban a Nagyváradai Református Egyházkerület püspökségén Papp László püspök Józsa Imre nagylaki, Balog Béla szemlaki és Tőkés László temesvári lelkészeket egy olyan nyilatkozat aláírására kényszerítette, mely szerint e három lelkész semmiféle egyházi tevékenységet nem folytathat. Ugyanakkor felhívja a figyelmüket, hogy sem más, sem a *saját* egyházuk belső ügyeibe ne avatkozzanak bele.

Augusztus 20-án Papp László telefonon utasította az egyházkerülethez tartozó egyházmegyék espereseit – az egyházmegyék vezetőit – ,hogy augusztus 23-24-én* tilos istentiszteletet tartani és harangozni, még temetés esetén is. A másik romániai református egyházkerületben – a kolozsváriban – nem történt ilyen utasítás.

Szeptember 5-én a dél-erdélyi Végvár faluban ünnepséget tartottak a falu templomának 100 éves évfordulója alkalmából. Az ünnepséget Székely Béla helyi lelkész szervezte. Az ünnep előzményeihez tartozik az is, hogy az ünnepséget Papp László letiltotta, majd oly módon engedélyezte újra, hogy az ünnepségen elmondott beszédek a püspökség cenzúrázta, valamint megtiltotta, hogy a rendezvényen a helyi lelkészen túl más aktív egyházi személy is részt vehessen. A megemlékezés a körülményekhez képest sikeresen zajlott. A felszólalók a cenzúra ellenére is kiemelték a falu nevének szimbolikus értelmét. Az ünnepségen mintegy 100-an vettek részt.

* A II. világháborúban 1944. augusztus 23-án állt át Románia a németek oldaláról a szovjetek oldalára. Augusztus 23-a Románia nemzeti ünnepe.

Nagyvárad-Kolozsvár-Csíkszereda (Oradea-Cluj-Miercurea Ciuc)

1988. szeptember 8.

1988/54 sz. jelentés

Megváltozott a Szabad Európa román adásának a hangneme

Mintegy 3 hónapja már, hogy a Szabad Európa román adásában – a magyarsághoz való viszony kérdésében – hangsúlyeltolódás érzékelhető. Ez azt jelenti, hogy a korábban kitapintható magyarelles hangot egy realisabb váltotta fel. Ezt a körülbelül 3 hónap óta tartó örvendetes változást erdélyi magyar megfigyelők a következő okokra vezetik vissza:

1. A román politika, ezen belül a román sovinszta politika nemzetközi elszigetelődése, a magyar kisebbség iránti nemzetközi szolidaritás növekedése.

2. A Szabad Románia – Románia Libera – nevű emigráns politikai csoport budapesti működése, illetve az a tény, hogy a magyar kormány engedi, a magyar ellenzék és a magyar állampolgárok pedig támogatják e csoportot. Itt említendő meg, hogy a Magyar Demokrata Fórum összejövetelein többször szót kapott a Szabad Románia vezetője, Cornel Rosca. Az 1988. június 27-i budapesti – az erdélyi magyarságért tartott szolidaritási tüntetésen a Szabad Románia zászlókkal és transzparenszekkel felvonuló csoportját – melyet Csoóri Sándor vezetett be a tömegbe – hatalmas taps fogadta. Jelenleg is folyik – többek közt a “demokratikus ellenzék” támogatásával a Magyar-Román Baráti Társaság szervezése. Az alakulandó baráti társaságot eddig több száz magyar állampolgár aláírásával támogatta.

módon nem akadályozta meg sem a vitát, sem a beadványról történő szavazást. A következő lelkészek szavazták meg a tiltakozó beadványt:

1. Balog András	Arad
2. Almássy Tibor	Arad
3. Varsányi Rudolf	Ágya
4. Molnár János	Borossebes
5. Nagy Zoltán	Erdőhegy-Kisjenő
6. Bartos András	Igazfalva
7. Czégé Imre	Kispereg
8. Senes Géza	Lippa
9. Horváth Endre	Nagyzerind
10. Béres János	Szentleányfalva
11. Balog Béla	Szemlak
12. Tőkés László	Temesvár
13. Halász Sándor	Temesvár
14. Mezey-Horváth Attila	Ujmosnyica
15. Márk Sándor	Vadász

A többi egyházmegyében is történtek tiltakozások, ezekről egyelőre nincsenek információink.

Marosvásárhely-Szováta (Tirgu Mures-Sovata)
1988. szeptember 11.

1988/56 sz. jelentés

Középiskolásokat kényszerítenek szülőföldjüktől távolra

Vrancea megyéből 100 középiskolást Kézdivásárhelyre (Tirgu Secuiesc), Neamt megyéből 30-at Gyergyószentmiklósról, 30 ugyancsak Kárpáton túli román középiskolást Székelykeresztúrra (Cristurul Secuiesc) helyeztek. Ez a három kisváros az utolsó, még magyar többségű helységek közé tartozik.

Mint korábban hírül adtuk (*EMH* 1988/49. jelentés), Románia 1988 szeptemberétől nagyszabású áttelepítési akcióba kezd, melynek során erdélyi magyar diákokat moldvai és havasalföldi román középiskolákba kényszerítenek, ugyanakkor moldvai és havasalföldi román diákokat hoznak Erdélybe. Az iskola elvégzése után ugyanezen diákokat öt éves munkaszerződésre kötelezik szintén távol az anyanyelvi környezetüktől. Román tervek szerint az 1988-as tanévben a magyar középiskolások mintegy 10 százalékát kényszerítik román középiskolákba.

A tanév szeptember 15-én kezdődik, egyelőre még nem lehet fölmérni, hogy a diákáttelepítési akció milyen eredménnyel fog járni. Annyi azonban bizonyos, hogy tiltakozásokra lehet számítani. Székelykeresztúron – ahova 30 román diákot hoztak s ahonnan 30 magyar diákot akarnak a Kárpáton túli román középiskolákba kényszeríteni – a szülők egyöntetűen megtagadták, hogy elvigyék gyermekeiket. Jelenleg a hatóságok kivizsgálják a székelykeresztúri "botrányt."

Csíkyszereda (Miercurea Ciuc)

1988. szeptember 12.

1988/57 sz. jelentés

150 érettségizett diák megtagadta a kihelyezést

150 csíkyszeredai (Miercurea Ciuc) diák megtagadta a Zsil (Jiu) völgyi bányákba való kényszerkihelyezést. Döntésüket azzal indokolták, hogy a megyében is el tudnának helyezkedni, ha nem hoznának ezen munkahelyekre Kárpátokon túli román fiatalokat. Romániában az egyetemeken végeztek három évet, a középiskolát végeztek – az 1988-ban elkezdett gyakorlat szerint – öt évig kötelesek az állam által kijelölt munkahelyen dolgozni. Ha ezt nem vállalják, akkor nem kaphatnak állást.

A Csíkyszeredában kirobbant tiltakozás kivizsgálására bizottság alakult, melyben részt vesz a megyei pártbizottság, a petrózsényi (Petrosani) bánya képviselője, valamint a megyei tanfelügyelő. Annyi máris kiszivárgott a bizottság munkájából, hogy ha másképp nem megy, akkor behívják a fiúkat katonának, és szintén a Zsil völgyi bányákba irányítják őket.

Vaja
1988. szeptember 14.

1988/58 sz. jelentés

Nyugaton maradt egy erdélyi református lelkész

Fazekas Sándor vajai lelkész, a Kolozsvári Református Egyházkerületi Tanács tagja nyugati kiküldetéséből nem tért haza – az NSZK-ban maradt. Fazekas azon kevés erdélyi lelkészek közé tartozott, akik a Romániában lévő Református Egyházat nyugaton, így a különböző nyugati konferenciákon képviselhették. Ez a képviselő azonban mégsem a református egyház, hanem a Ceausescu rezsimnek teljesen behódoló református egyházi vezetés képviselője volt. A lelkészek zöme ezért bizalmatlan volt vele szemben, ugyanakkor a Fazekashoz közelállók szerint a vajai lelkész erős lelkiismereti konfliktusban szenvedett, s ezt feloldandó disszidált nyugatra. Felesége és három gyermeke maradt Erdélyben.

Kolozsvár (Cluj) – Marosvásárhely (Tirgu Mures) – Szováta (Sovata)

1988. szeptember 16.

1988/59 sz. jelentés

Tanévnyitó csak románul

1988. szeptember 15-én a Románia-szerte megtartott tanévnyitó ünnepségeken magyar szó nem hangzott el. A több, mint kétmilliós erdélyi magyarság még működő alapiskoláiban (1-10 osztály) megtiltották a magyar nyelven tartandó ünnepségeket.

Ez a lépés egy újabb abban a folyamatban, melyben Románia a magyar nyelvű oktatás teljes felszámolását tűzte ki célul. A tanévnyitók ezen megaláztatását újabbak követték. Az első tantestületi üléseken kihirdették, hogy az iskolákban még meglévő magyar feliratokat, illetve a magyar híres emberek fényképeit le kell szedni. Például a szováta (Sovata) általános iskolába összehívták a szováta, a nyárádszeredai és az erdőszentgyörgyi általános iskola tantestületeit, ahol Chineza tanfelügyelőnök mindezek ismertetése után a magyar anyanyelvű tanárokkal szedette le a feliratokat és a képeket.

Nagyvárad (Oradea)
1988. szeptember 30.

1988/61 sz. jelentés

A Securitate ügynöke románellenes jelszavakat festett egy, az országba érkező vonatba

Grósz Károly magyar pártfőtitkár és Ceausescu aradi találkoztóját megelőzően a nagyvárad (Oradea) Securitate egy őrmesteri rangban lévő alkalmazottja olyan parancsot kapott, hogy a Magyarország felől az országba érkező Balt-Orient Express vonat néhány vagonjára románellenes szövegeket fessen. A jelszavak magyar nyelvűek voltak; sablonnal és olajfestékkel kerültek fel a kiszemelt helyekre.

Információink szerint a két szöveg a következő volt:

"Le a románokkal!"

"Halál a románokra!"

Később magasabb rangú Securitate-tisztek érkeztek a helyszínre, és lefilmzték a feliratokat, majd parancsot adtak az őrmesternek, hogy tüntesse el azokat. Mivel ez elég nehezen ment, a vonat csak nagy késéssel folytathatta útját.

Aligha kétséges, hogy az akció célja újabb "bizonyítékokat" produkálni a világnak a magyarok románellenességéről, mely különösen hasznosnak bizonyulhatott a romániai ügyekben szemmel láthatóan kevésbé tájékozott Grósz Károllyal folytatott tárgyalásokon is.

Budapest
1988. november 5.

1988/64 sz. jelentés

A magyar rektori konferencia állásfoglalása a romániai falurombolási tervekkel kapcsolatban

A 19 magyarországi egyetemet képviselő rektori konferencia a Budapesti Műszaki Egyetem lapjának, a *Jövő Mérnökének* legutóbbi számában (1988. november 4.) állásfoglalást tett közzé a romániai falurombolási tervekkel kapcsolatban. A valamennyi magyar rektor által aláírt nyilatkozat megállapítja, hogy a magyar vezetés által kezdeményezett erőfeszítések ellenére a román kormányzat továbbra sem mondott le "az alapvető emberi jogokat és a nemzetiségek létfeltételeit sértő történelmi és kulturális értékeket megsemmisítő" politikájáról. Ez a politika – állapítja meg a nyilatkozat – összeegyeztethetetlen az ENSz alapokmánya 1. cikkelye 2. és 3. pontjával, amely rögzíti a népeket megillető egyenlőség és önrendelkezés jogát, illetve az alapvető emberi és személyi jogokat. A román rezsím politikája továbbá ellentétes a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 12. cikkelyével, mely a szabad mozgás jogát, és a tartózkodási hely szabad megválasztását garantálja, valamint a 27. cikkellyel, mely a kisebbségek kollektív jogaival kapcsolatban nyilatkozik. Végül – állapítja meg a nyilatkozat – a román rezsím falurombolási tervei sértik a Helsinkii záróokmány VII. pontjának azt a rendelkezését is, mely kifejezetten a kisebbségek emberi jogaival foglalkozik.

A továbbiakban a rektori konferencia állásfoglalása kijelenti, hogy bár a falurombolási terv egyként sújtja Románia valamennyi érintett lakóját, mégis általa a kisebbségek – a németek, a magyarok – veszíthetnek a legtöbbet, hiszen falvaikkal együtt nemzetiségi identitásukat is fel kell adniuk.

Mindezek alapján a rektori konferencia úgy határozott, hogy:

1. felkéri a magyar külügyminisztert, hogy e jogsértéseket tárja az ENSz közgyűlése, a Varsói Szerződés külügyminiszteri bizottsága, valamint más nemzetközi fórumok elé;
2. felkéri a művelődési minisztert, hogy az UNESCO-ban és annak különböző szervezeteiben, valamint a szocialista országok művelődési, illetve felsőoktatási minisztereinek konferenciáján tegye szóvá a romániai kisebbségek jogfosztottságát;
3. tájékoztatja az európai országok rektori konferenciáit, valamint az egyetemi rektorok regionális szervezeteit és világszervezetét a kialakult helyzetről;
4. indokoltnak tartja, hogy az egyes egyetemek nyújtsanak tájékoztatást ez ügyben a szakmai működés során velük kapcsolatba lépő egyetemeknek és kulturális intézményeknek – zárul a mintegy ötszáz szavas dokumentum.

A 19 magyarországi egyetemet képviselő rektori konferencia állásfoglalása Budapesten kelt, 1988. október 4-én. Egyelőre nincs magyarázat arra, hogy közzététele miért késett, sem arra, hogy a teljes szöveg publikálását miért csak egy egyetemi lap vállalhatta.

Kolozsvár (Cluj)
1988. november 8.

1988/65 sz. jelentés

Ellenzékiekkel szembeni újabb fellépések Erdélyben

Az erdélyi magyarság és a magyarországi közvélemény előtt ez év augusztusában vált általánosan ismertté Doina Cornea neve. Akkor, amikor többedmagával levélben tiltakozott a tervezett falurombolások ellen.

Doina Corneát – a kolozsvári (Cluj) egyetem volt román nemzetiségi tanárát, aki a tiltakozó akció középpontjában állott – azóta is szigorú őrizet alatt tartják. Telefonját kikapcsolták, senkit sem engedtek belépni lakásába, az utcán nyomozók követik. Ennek ellenére az elmúlt héten hírügynökségünk egyik munkatársának sikerült találkoznia vele, akinek elmondta, hogy a Securitate ügynökei állandóan inzultálják, s az utóbbi időben halállal fenyegetik. Ezért a nemzetközi nyilvánosság védelmét kéri. A napokban Bukarestbe rendelték, feltehetően azért, hogy a múlt évi brassói munkásmegmozdulás november 15-i évfordulójára tervezett megemlékezések időpontjában még kevésbé legyen elérhető.

Doina Cornea már 1981-ben szembefordult a Ceausescu rezsimmel, különböző petíciókban és magánlevelekben kritizálva a román párt értelmiségellenes és ifjúságellenes politikáját. Ezt követően elbocsájtották állásából, többször őrizetbe vették, legutóbb az elmúlt november-decemberben. Igyekeztek arra kényszeríteni, hogy elhagyja Romániát, amit visszautasított.

Doina Cornea sorsában egyébként osztoznak azok is, akik csatlakoztak a falurombolás elleni tiltakozó akcióhoz. Így Szőcs Rahel kolozsvári tanárnő, Wrabel Zoltán közigazdász és a német nemzetiségű bábművész Ivan Peter Chelu. Az őket nemrég meglátogató finn újságírók – Maj-Britt Indström, Pirkko Peltonen és Max Rand – elmondása szerint ezek az emberek is életveszélyben vannak, ráadásul teljesen elzárva, elszigetelve a nyilvánosságtól. Ezt a tapasztalatot csak megerősítette az a brutális mód, ahogyan a román állambiztonság emberei és a határőrök – a kolozsvári értelmiségiekkel történt találkozást követően, a borsi határátkelőhelyen, október 13-án – az említett újságírókat megmotozták és kihallgatták.

Nagyvárad (Oradea)
1988. november 4.

1988/66 sz. jelentés

A román vámszervek megtagadták egy nagyobb gyógyszerszállítmány behozatalát az országba

Október 28-án a borsi határátkelőhelyen a román hatóságok megtagadták 8 mázsa gyógyszer beszállítását az országba. A küldemény magán- és közadományokból származott, és az osztrák állam segélyakciójának köszönhetően gyűlt össze.

A román hivatalos szervek az elutasító intézkedést azzal indokolták, hogy "Romániában senkinek sincs szüksége könyöradományokra. Minden román állampolgárnak megfelelő egészségügyi ellátásban van része."

Mint köztudott, Romániában az elmúlt esztendőkből szinte teljesen megszűnt a gyógyszerellátás. A iasi-i gyógyszergyárban épp tavaly állították le az antibiotikumok gyártását. A fertőzőes halálesetek száma az elmúlt három évben megtízszereződött. A hiányokat a kórházi személyzet úgy igyekszik "pótolni," hogy csak olyanokat vesznek fel kezelésre, akiknek hozzátartozói Magyarországról megfelelő gyógyszereket tudnak beszerezni. A nyugdíjasok viszont még ennek fejében sem számíthatnak kórházi beutalóra.

Budapest
1988. november 13.

1988/67 sz. jelentés

Román titkosrendőri akciók a magyar fővárosban

Azt követően, hogy a Nyugat-Berlinben élő neves – Erdélyből elszármazott – német emigránsok: **Herta Müller, Richard Wagner, William Totok** a múlt hónapban fenyegető leveleket kaptak, a román Securitate Budapesten is hallatta hangját.

A **Szabad Románia** (Romania Libera) nevű magyarországi emigráncsoport tagjai számára – tegnap és ma – olyan román nyelvű telefonüzenetek érkeztek, hogy megölik őket, ha tovább folytatják tiltakozó akcióikat a Ceausescu rezsim ellen.

A Szabad Románia vezetői elmondták, hogy egy fehér színű Dacia típusú személygépkocsival, melynek bukaresti rendszáma: 1-B-2931, ismeretlen ügynökök már napok óta követik őket. Időközben megállapítást nyert, hogy az említett gépkocsi utasai gyakran megfordulnak a budapesti román nagykövetségen is. Így aligha túlzás arra következtetni, hogy a Szabad Románia szervezőinek ilyen nyílt megfigyelése alig leplezett *provokáció*, amivel Bukarest valamiféle magyar válaszlépést szeretne kieroszakolni. Nem titok ugyanis, hogy a román vezetés – egy újabb magyarországi demonstráció esetén a két ország képviseleti státusának *üggyivői szintre* történő leszállítását helyezte kilátásba.

Budapest
1988. november 18.

1988/68 sz. jelentés

Egy magyar diplomata kiutasításának háttere

Állásfoglalást tett közzé a magyar vezetés Györfi Károly – a bukaresti magyar nagykövetség gazdasági attaséjának – kiutasításáról, egyben “tudatos provokációnak” minősítve azt. *Joggal!* Nem szólt viszont a közlemény e szokatlan és durva lépés előtörténetéről. Ezt igyekszünk az alábbiakban pótolni.

A június 27-i nagy budapesti Erdély-tüntetés előestéjén Bukarest figyelmeztette a magyar vezetést, hogy diplomáciai bonyodalmakat von maga után, ha a lakosság valóban felvonul Ceausescu politikája ellen. Hogy figyelmesztetésüknek nyomatékot adjanak, vissza is hívták Nicolae Veres nagykövetet (aki neve ellenére nem volt magyar származású), és a tüntetést követően valóban még sokáig ügyvivő intézte a követség dolgait a magyar fővárosban. Neve Ioan Chira, aki előzőleg – a Securitate ügynökeként és a “Cultura”-nak elkeresztelt nagyváradi (Oradea) cenzurahivatal vezetőjeként – éveken át feltűnő buzgalommal irtotta a magyar kultúrát e nagy hagyományokkal rendelkező városban és környékén.

Néhány nappal a tüntetést követően maga Ceausescu elnök jelentette ki: “Meg kell vizsgálnunk, hogy valóban megvannak-e a kellő feltételek egy nagykövetség működtetéséhez Budapesten,” majd rövidesen kiutasították Kolozsvárról (Cluj) a magyar főkonzulátust. Ezzel egyidőben Ceausescu magához rendelte Nicolae Verest, akit személyesen tett felelőssé, amiért “fasiszta banditák Budapesten román és szocializmusellenes demonstrációt rendezhettek.” A nagykövet – hiteles források szerint – szívrohamot kapott és azonnal meghalt. Temetésére – Marosvásárhelyen (Tirgu Mures) – nagy titokban kerülhetett sor, s csak megkésve, rövid fizetett hirdetésben számolhatott be a család Veres elhunytáról.

Ezt követően a Securitate – suttogó propaganda útján – híresztelni kezdte az országban, hogy a volt nagykövet erőszakos halállal halt meg: a budapesti román nagykövetségre betörő *fasiszta banditák ölték meg*. A kolozsvári orvostudományi fakultás vezető professzora például pártröpgyűlést hívatott össze, ahol kollegáival a bukaresti vezetéshez címzett petíciót íratott alá, melyben követelték, hogy a “budapesti román nagykövetség elleni agresszió miatt ne állítsák vissza a röviddel előbb Kolozsvárról eltávolított magyar főkonzulátust.”

A budapesti román nagykövet posztját csak októberben töltötték be ismét, Traian Pop személyében. Pop azonnal tisztelgő látogatásokat tett – többek között Kádár János pártelnöknél is –, és óva intett egy megismétlődő, újabb tüntetésről. Közben a Securitate ügynökei igen aktívvá váltak nemcsak a nagyvilágban, de Budapesten is. Bukaresti rendszámú autókkal eredtek nyomába az ott tartózkodó politikai menekülteknek, mintegy provokálva a magyar hatóságokat valamilyen ellenlépésre, amelyek persze rendre elmaradtak. Ekkor következett be Györfi Károly letartóztatása, majd kiutasítása, mintegy ország-világ előtt válaszlépésre provokálva a

magyar hatóságokat, egyben burkoltan célozgatva, mintha a diplomata röpcédulákat terjesztett volna.

Régi és többszörösen bizonyított elv és gyakorlat, hogy Bukarest már rég nem az erdélyi magyar kisebbség ügyeivel bajlódik, s korántsem az izgatja, hogy Budapest milyen aggodalommal figyeli ezeknek az ügyeknek a fejleményeit. Sokkal inkább aggasztja az, hogy a magyar politikai reformfolyamat, amely immáron nemcsak a Nyugattól, de a Szovjetunióból is erőteljes támogatást remélhet, keresztülhúzhatja a román vezetés totalitarianisztikus törekvéseit. Ezért ragad meg minden alkalmat, ha kompromittálhatja, vagy nehéz helyzetbe hozhatja a magyarokat. Ezért nyomja el az erdélyieket, ezért ejti foglyul a magyar diplomatát.

Kolozsvár (Cluj)
1988. november 19.

1988/69. sz. jelentés

Röpcédulák jelentek meg kolozsváron a brassói tüntetés évfordulóján

November 15-én kora reggel a kolozsvári (Cluj) vásárcsarnok tetejéről több száz röplap hullott alá. A röplapokon a következő román szöveg volt olvasható:

"Nu uitati Brasovul! Jos cu dictatura!"
(Ne feledjétek Brassót! Le a diktatúrával!)

Az arra járók meglepetten figyelték az eseményt, de többen elolvasás után eltették a röplapokat. November 12-e és 14-e között a város több pontján: utcákon, templomokban, sőt középületekben is találtak hasonló szövegű röpcédulákat. Az anonim terjesztők néhány busz oldalára is ragasztottak a röplapokból, mi több egy helyen az úttestre is felfestették a brassói eseményekre emlékeztető és felhívó szöveget.

A tiltakozó akció kiterjedtsége nagyszámú szervezőre utal. Hírügynökségünk értesülései szerint a román rendőrségnek ezidáig még nem sikerült nyomaikra jutni.

Nagyvárad (Oradea)
1988. november 19.

1988/70 sz. jelentés

Erdélyben új magyar szamizdat lap jelent meg

Megjelent a Kiáltó Szó, az erdélyi magyar ellenállás új, illegális orgánuma. A "kisebbségi szemle" első száma hét tanulmányt tartalmaz, melyek a romániai nemzeti és emberjogi elnyomás különböző társadalmi vetületeit elemzik.

A Beköszöntő-ben a szerkesztők érintik azokat a problémákat, amelyek a Romániában nem kis kockázatot jelentő illegális tevékenység – így e lap megjelentetését is – nélkülözhetetlen feladattá tették. A Ceausescu korszak után című esszé Románia belpolitikai perspektíváit méri föl, míg a Felháborító dolgokról... és az Egy típus című cikkek, valamint A közösségi cselekvés inflációja Erdélyben a román politika által keltett torzulásokat követik nyomon e kisebbség életében. A szemle utolsó írása a romániai magyar értelmiségről közöl számszerű adatokat.

Értesüléseink szerint a szerkesztők havonta szeretnék megjelentetni lapjukat. Itt jegyezzük meg, hogy az 1981. decembere és 1983. januárja között megjelent Ellenpontok című szamizdat lapon és az 1983. májusa óta működő hírlapadóinkon kívül Romániában a Kiáltó Szó az egyedüli olyan törekvés, mely az ellenállás szellemének próbált, illetve próbál nyilvánosságot teremteni. Román nyelvű, rendszeresen megjelenő illegális sajtótermékről egyelőre nincs tudomásunk.

Kolozsvár (Cluj)
1988. november 20.

1988/71 sz. jelentés

Az 1988-ban a kolozsvári egyetem matematika szakán végzett magyar nemzetiségű diákok kihelyezési listája

A Kolozsvári (Cluj) Egyetemen 1988-ban matematika szakon 62-en szereztek diplomát. Közülük 33 magyar, 28 román és 1 ukrán nemzetiségű. A képzés román nyelven folyt. A 33 magyar matematikust – kettő kivételével – a származási helytől távoli megyékbe, román környezetbe helyezték (különösen vonatkozik ez a székely megyék szülőtteire), miközben a magyar vidékekre – általában tanári posztokra – román nemzetiségű, tehát magyarul nem tudó matematikusokat neveztek ki. Alább közöljük a magyar matematikusok kihelyezési listáját:

Név	Származási hely (megye)	Kihelyezési hely (megye)
(1) Assman Erika	Kolozs	Botosani
(2) Báder Helga	Szatmár	Fehér
(3) Bögözi Mária	Hargita	Botosani
(4) Cseh Daisy	Kolozs	Krassó-Szőrény
(5) Dávid Géza	Kovászna	Iasi
(6) Durugy Pál	Kolozs	Gorj
(7) Farkas Ildikó	Bihar	Braila
(8) Freund Ernő	Szatmár	Szatmár
(9) Gáll Olga	Beszterce	Bacau
(10) Guandt Ildikó	Szatmár	Braila
(11) Hadnagy Dénes	Hargita	Dolj
(12) Halász Emőke	Kolozs	Szilágy
(13) Hegyi Lajos	Maros	Mehedinti
(14) Horváth Rozália	Arad	Máramaros
(15) Kovács Éva	Hargita	Neamt
(16) Muntean Kármén	Hargita	Olt
(17) Péterfi Margit	Hargita	Iasi
(18) Pitó Zsuzsanna	Hargita	Buzau
(19) Román Sándor	Hargita	Galati
(20) Sógor Katalin	Kolozs	Kolozs
(21) Sóbi Béla	Bihar	Neamt
(22) Szarka Judit	Bihar	Tulcea
(23) Szombathelyi Ferenc	Maros	Tulcea
(24) Tódor Enikő	Hargita	Iasi

(25) Tóth Noémi	Szatmár	Giurgiu
(26) Ványi Emese	Szatmár	Prahova
(27) Virág Ágnes	Kolozs	Brassó
(28) Vízi Gábor	Szatmár	Olt

György Gabriellának (Maros megyei születésű), Kiss Ferencnek (Bihar megye), Kopacz Jánosnak (Kovászna megye), Murvai Istvánnak (Szatmár megye), Zsongor Ibolyának (Hargita megye) nem ismerjük a kihelyezési adatait, csak annyit tudunk róluk, hogy őket sem szülőmegyénkbe helyezték.

Csíksereda (Miercurea Ciuc)
1988. november 23.

1988/72 sz. jelentés

750 középiskolás megtagadta az iskolai kitelepítést

Az idén ősszel, Hargita (Harghita) megyében 750, a középiskola III. osztályát kezdő diák megtagadta a Kárpátokon túli, óromániai (Regat) líceumokba való kihelyezést.

Mint azt korábban már jelentettük (HPT 1988/49), a Ceausescu rezsím az 1988-1989-es tanév kezdetén minden eddiginél átfogóbb magyarellenes tanügyi programot indított el. E program első évében – tehát 1988-ban – a magyar nemzetiségű ipari és mezőgazdasági középiskolások 50 százalékát (az összes magyar nemzetiségű középiskolás 10 százalékát) Kárpátokon túli román líceumokba kívánják telepíteni. Ugyanakkor a magyar diákok helyére Moldvából és Dél Romániából terveznek román nemzetiségű diákokat hozni. A terv és annak kivitelezése – melynek méltatlanul kevés figyelmet szentelt mind a magyarországi, mind pedig a nemzetközi sajtó – igen nagy felháborodást váltott ki az erdélyi magyarok körében.

A diákáttelepítési akció, Hargita megyében a következőképpen alakult:

A program értelmében innen 1,200 magyar diákot terveztek óromániai településekre kényszeríteni. Szeptemberben azonban csak 500 diák engedett a kényszernek. Közülük időközben – a fenyegetések ellenére – ötvenen visszaköltöztek. Így 750 diák maradt otthon, akik viszont – a rendelkezések értelmében, mintegy büntetésül – nem tanulhatnak tovább, és nem is dolgozhatnak.

Ugyanakkor a magyar diákok helyébe hozott románok sem érkeztek meg teljes számban. a megyében így 400 betöltetlen líceumi férőhely van, de ezekre a helyekre az otthon lévő 750 magyar közül senki sem iratkozhat be.

A középiskolások helyzete a többi magyarlakta megyékben is hasonló. Az elmúlt hónapokban a kilátástalan helyzet több érintett középiskolást késztetett az ország illegális elhagyására.

Nagyvárad (Oradea)
1988. november 25.

1988/73 sz. jelentés

A Securitate ügynökei emberkereskedelmet folytatnak

A Romániából illegálisan menekülők egy jelentős része szervezett emberkereskedők révén jut Magyarországra. A magyar-román határ egyes szakaszait jól ismerő közvetítők esetenként több tízezer lei-ért csempézik át a menekülőket. Az ő elbeszéléseik, valamint egyéb jelek arra utalnak, hogy e tevékenységbe a Securitate ügynökei is bekapcsolódtak.

A határmenti magyar falvak lakosságának egy része már Magyarországra menekült. Elhagyott házaikba – így például Diószegen (Diosigh), Érsemlyénben (Simian), Körtvélyesen (Curtuiseni), illetve Mihályfalván (Valea lui Mihai) stb. – a román titkosrendőrséggel együttműködő egyének költöztek. Az embercsempészet terén ők a legaktívabbak.

Egyes vélemények szerint a román politika a menekültkérdést illetően jelenleg a következő: annyi magyart kell emigrálni hagyni Magyarországra, amennyit a magyarországi társadalom tűrőképessége még elbír. Tehát a román állam érdekelt abban, hogy minél több magyar hagyja el Erdélyt, de korlátozza a magyarság milliós menekülési szándékát, hogy a jelenlegi emigrációs ütem fenntartható legyen.

Az erdélyi magyar értelmiségiek másokhoz képest könnyebben kapnak útlevelet, áttelepülési engedélyt. Ez beleillik a román szoviszta politikába, minthogy az erdélyi magyarság szellemi lefejezésének ez az egyik eszköze. Az alkalmazottak, parasztok, munkások többségének azonban – ha emigrálni akarnak – nincs más választásuk mint az illegális határátlépés.

A fentebb vázolt politikai szándék értelmében ez csak egy részüknek sikerülhet. A többiek – akiket tehát elfognak, vagy akiket a magyar hatóságok visszaadnak – , Romániában bíróság elé állítják és elítélik. Vagy – mint ismeretes – "szökés közben" gyakorta agyonlövik őket.

Tusnádfürdő (Tusnad)
1988. november 26.

1988/74 sz. jelentés

Tusnádfürdő lakosai megvédték a magyar iskolát

Az idén szeptemberben a Kovászna megyei Tusnádfürdő (Tusnad) lakosai megakadályozták, hogy az alapiskola V-VIII. osztályában román nyelvű oktatást vezessenek be. A nagyhírű üdülõtelepülés – néhány, a közelmúltban odahelyezett funkcionárius-családtól eltekintve – színmagyar. Az 1988-1989-es tanév kezdetén az V. osztályba induló 40 gyermek közül 39 magyar volt; román csak egyetlen egy. A 40 gyermek közül négynek a családja – az egy román, és a hatóságok által megfélemlített további három magyar – kérte, hogy az V. osztálytól román nyelvű oktatást vezessenek be. Köztudomású, hogy Erdélyben az iskolák románosításának egyik módszere éppen az, hogy kényszerítik a szülõket, hogy a magyar oktatás felszámolását épp õk kérjék.

A hatóságok ezirányú mesterkedése Tusnádfürdõn igen nagy felháborodást keltett. A szülõk gyûlést hívtak össze, melyen megjelentek a tanügyi káderek és a falúpárttitkárnõje is. Követelték a terv visszavonását s kijelentették: nem engedik gyermekeiket az iskolába. A párttitkárnõ fenyegetõzött és büntetéseket helyezett kilátásba, de a gyûlés eredménye mégis az lett, hogy néhány nap múlva a 36 gyermek részére megjött az engedély magyar osztály indítására. A másik négy gyermek számára természetesen külön román osztály indítottak.

Kolozsvár (Cluj)
1988. november 28.

1988/75 sz. jelentés

Bizonyos jelek arra utalnak, hogy Románia visszakozik a falurombolási tervet illetően

1988. november 10-én Kolozsvárott (Cluj) a megyei építészgyűlésen a pártbizottság másodtitkára, Grigore Beuran a következőket jelentette ki: a bontási akciókat beszüntetik; ezen túl csak úgymond a város "bővítése és szépítése" jöhet szóba. Valószínű, hogy Beuran ezen kijelentése az új hivatalos kormány-programot tükrözi. A hivatalos propaganda ugyanis az utóbbi időben – feltehetően a nemzetközi tiltakozások hatására – sokkalta árnyaltabban beszél a falurombolásról.

Erdélyi magyar megfigyelők szerint a falurombolás tervét még legalább egy évig nem fogják visszavonni, sőt a román nacionalizmus a kérdésben való meghátrálást, a vereséget is a maga hasznára igyekszik fordítani. Mert amíg a világ közvéleménye a falurombolás tervével van elfoglalva, addig nem figyel az egyre többek által "kulturális és etnikai genocídiumnak" minősített akcióra; az erdélyi magyar művelődési, oktatási és vallási intézmények felszámolására.

Marosvásárhely (Tirgu Mures)
1988. november 29.

1988/76 sz. jelentés

Újabb magyarellenes oktatásügyi diszkrimináció

Október végén a marosvásárhelyi (Tirgu Mures) Könnyűipari Líceum IX. és X. magyar osztályainak osztály főnökei, igazgatói utasításra be kellett jelentsék, hogy IX-től XII. osztályig nem indul többé magyar tagozat. Ebben az iskolában 1985-ben már négyről kettőre csökkentették a magyar osztályok számát. Itt jegyezzük meg, hogy az említett iskolában túlnyomórészt magyarok, főként a Marosvásárhely környéki magyar falvak fiataljai járnak.

Brassó (Brasov)
1988. november 30.

1988/77 sz. jelentés

Rendőri intézkedések a brassói megmozdulás első évfordulóján

Csak most kaptunk viszonylag teljes információkat azokról az intézkedésekről, amelyeket a román rendőri és államvédelmi szervek (Securitate) az 1987. november 15-i brassói (Brasov) munkásmegmozdulások évfordulóján fogatosítottak. Az értesülések szerint azokat, akiket a hatóságok mint a tavalyi tüntetés résztvevőit tartották számon, november 13-án reggeltől 16. estig háziőrizetbe helyezték. A város minden pontján, de leginkább a gyárnegyedekben és a városközpontban harminc méterenként gépfegyveres és kutyás karhatalmisták posztoltak. Valamennyi külföldi, illetve nem a megyébe tartozó személygépkocsit ellenőriztek. Az említett időszakban az üzletek teljesen üresek voltak, még kenyeret sem lehetett kapni, de 15-én nagyobb mennyiségű sajtot osztottak szét a lakosság körében a városközpont egyik iskolájának az udvarán. Itt azonnal nagyobb tömeg verődött össze. Brassóiak elmondták, a kiárusításra azért nem az üzletekben került sor, hogy az évforduló miatt esetleg odaérkező újságírók ne lássák a szokásos hatalmas sorokat. Ilyesmi nem először fordul elő. Az ősszel az Európa Parlament néhány küldötte látogatott el Romániába, s őket is elkalauzolták Brassóba és Szebenbe (Sibiu). Elmondások szerint akkor is az iskolaudvarokon osztották az élelmiszert, hogy a nagyobb sorok kialakulását elkerüljék. Úgy tűnik ez az eljárás hozott némi eredményt, minthogy a parlamenti képviselők utóbb olyasmiket nyilatkoztak, amik botránykeltően nem egyeztek meg a romániai valósággal.

Egyébként hasonló megelőző intézkedésekre került sor mindenütt az országban. Kolozsvárott (Cluj) és Bukarestben háziőrizetbe helyezték a kozismert ellenzékieket. A városközpontokat és a munkás negyedeket pedig Securitate-csapatok őrizték. Ennek ellenére Kolozsváron és Brassóban helyi illegális szervezetek több száz röpcédulát szórtak szét, nem csak románul, de magyarul is.

Marosvásárhely – Temesvár (Tirgu Mures – Timisoara)
1988. december 3.

1988/78 sz. jelentés

Marosvásárhelyi és temesvári orvosgyakornokok kihelyezési listája

1988-ban, Marosvásárhelyen (Tirgu Mures) 36, Temesváron (Timisoara) 40 orvostanhallgató végzett. Romániában a végzős orvosegyetemistákat bizonyos ideig gyakorló státuszba helyezik. Ennek lejárta után, kötelező érvénnyel állást kapnak – mint orvosok – általában szülőföldjüktől távol. A magyarok Óromániában, a románok pedig a nemzetiségek által lakott területeken.

A gyakornokoknak is hasonló sors jutott most. A Marosvásárhelyen végzett 36 fő közül 16 Maros (Mures) megyei születésű; a többiek pedig szintén erdélyiek. A megye 24 gyakornoki állást terjesztett föl az egészségügyi minisztériumhoz, de az állások zömét mégsem ők kapták, hanem Kárpáton túl Iasi egyetemén végzett románok. A 36-ból Erdélyben csak tízen maradtak. Alább közöljük a marosvásárhelyi gyakornokok kihelyezési listáját:

Suceava	10 fő
Botosani	10 fő
Neamt	6 fő
Hargita	8 fő
Maros	2 fő

A Temesváron végzett hallgatók kivétel nélkül Erdélyen kívüli vidékekre kerültek:

Suceava	20 fő
Botosani	20 fő

Nagyvárad (Oradea)
1988. december 10.

1988/79 sz. jelentés

Egy erdélyi római katolikus templomban már csak román nyelven lehet misézni

Dászkál László, a váradi (Oradea) római katolikus egyházmegye ordináriusa még az ősz folyamán a nagyváradai volt kapucinus utcai templom (ma Prahovei utca) lelkészévé nevezte ki Mihai Mirt román nemzetiségű papot. Ezzel egyidőben elrendelte, hogy a templomban csak román nyelven folyék istentisztelet.

Az eset precedens nélküli, bár már több évtizedes hatósági szándékot rejt magában, melynek lényege a magyar egyházként számon tartott erdélyi katolikuság teljes románizálása, illetve megfosztásuk templomaiktól és a nemzetiségi nyelvű hitélet betiltása.

Romániában – a sztálini politika ukrainai példái nyomán – 1948-ban betiltották a román etnikumuakat tömörítő görög katolikus felekezetet. Papjaikat megkínózták, bebörtönözték, sőt olykor meggyilkolták. Templomaikat pedig átadták az ortodox egyháznak. Hivatalos helyről – anélkül persze, hogy a felekezetet formálisan újra engedélyezték volna – most arra biztatják a még hitüket őrző görög katolikusokat, hogy próbálják – természetesen mindenekelőtt nacionalista okokból – elfoglalni a magyarokat tömörítő római katolikusok templomait, kikényszerítve az ottani román nyelvű liturgiát.

E szándékok készséges kiszolgálója az egyébként román származású Dászkál, aki Mirt kinevezésével súlyosan megsértette az erdélyi magyarság emberi és kollektív jogait, tehát a vatikán által e hónapban kibocsájtott deklarációt is semmibe vette. Egyben együttműködik Coriolan Tamian – formálisan illegálisan, de gyakorlatilag a román hatóságok által biztatott – görög katolikus ordináriussal a római katolikusok elleni akciókba.

Az eset a váradi egyházmegye hívőit és papjait igen felháborította. Annál is inkább, mert a többi egyházmegye nem volt hajlandó engedni a hatósági nyomásnak, és visszautasította, hogy részt vállaljon e vallási téren szított nemzeti gyűlölködésben.